

ISSN 2738-0343

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА**

**УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ**

**ОРГАНА**

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ И**

**БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

**ИНФОРМАТИВНИ**

**БИЛТЕН**

**БРОЈ 5**

**2026**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:  
**<http://bpp.uzzpro.gov.rs>**

Из наше базе која садржи преко 160.000 прописа и преко пола милиона скенираних страна службених гласила, за свега неколико минута може се добити како важећи тако и неважећи пропис, у штампаној верзији или електронском поштом, као што се може добити и телефонским путем свака информација о статусу траженог прописа.

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:  
**<https://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>**

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:  
**<http://biblis.uzzpro.gov.rs>**

Дигитална библиотека налази се на адреси:  
**<https://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>**

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

**Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове**

Управа за заједничке послове републичких органа

Немањина бр. 22–26

Београд

Телефон: 3616-296; 363-1620; лок. 1620

**[biblioteka@uzzpro.gov.rs](mailto:biblioteka@uzzpro.gov.rs)**

## САДРЖАЈ

1. Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
2. Списак претплата на службена гласила и часописе за потребе библиотеке Управе у 2026. години
3. Преглед садржаја нових бројева часописа
4. Преглед старих публикација
5. Преглед допуњених наслова у Дигиталној библиотеци
6. Преглед нових књига
7. Листа најчитанијих књига

# 1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА  
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА РЕПУБЛИКЕ  
СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА  
БЕОГРАДА**

# УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

## Службени гласник Републике Србије

Закон о допуни Закона о избору председника Републике, Службени гласник Републике Србије бр. 47/2026

Закон о изменама и допунама Закона о избору народних посланика, Службени гласник Републике Србије бр. 47/2026

Закон о изменама и допунама Закона о локалним изборима, Службени гласник Републике Србије бр. 47/2026

Закон о изменама и допуни Закона о Уставном суду, Службени гласник Републике Србије бр. 47/2026

Уредба о изменама и допунама Уредбе о специјалној и посебним јединицама полиције, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Одлуке о избору судије, Службени гласник Републике Србије бр. 41/2026

Одлуке о избору судије, Службени гласник Републике Србије бр. 44/2026

Одлука о избору председника Врховног суда, Мирољуба Томића, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Одлуке о избору судије, Службени гласник Републике Србије бр. 46/2026

Одлука о изменама Одлуке о саставу сталних делегација Народне скупштине Републике Србије у међународним парламентарним институцијама, Службени гласник Републике Србије бр. 47/2026

Одлука о измени Одлуке о избору чланова и заменика чланова одбора Народне скупштине Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 47/2026

Правилник о изменама и допунама Правилника о поступку пријављивања и одјављивања пребивалишта и боравишта грађана, пријављивању привременог боравка у иностранству и повратку из иностранства, пасивизирања пребивалишта и боравишта, обрасцима и начину вођења евиденције, Службени гласник Републике Србије бр. 44/2026

Правилник о изменама Правилника о сталним судским тумачима, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Правилник о вршењу надзора (од стране Високог савета тужилаштва), Службени гласник Републике Србије бр. 47/2026

Упутство о изменама и допунама Упутства за спровођење обуке у области спречавања корупције и јачања интегритета, Службени гласник Републике Србије бр. 44/2026

Решење о постављењу вршиоца дужности заменика директора Управе за заједничке послове републичких органа, Игора Николића, Службени гласник Републике Србије бр. 43/2026

Решење о постављењу вршиоца дужности директора Управе за заједничке послове републичких органа, Дејана Матића, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Оливере Дурлевић, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

### **Службени лист Града Београда**

Извештај о раду омбудсмана Града Београда за 2025. годину, Службени лист Града Београда бр. 33/2026

## **ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА**

### **Службени гласник Републике Србије**

Уредба о измени Уредбе о ограничењу висине цена деривата нафте, Службени гласник Републике Србије бр. 43/2026

Уредба о допуни Уредбе о правилима поступка набавке добара, услуга или радова потребних за реализацију међународне специјализоване изложбе ЕХРО BELGRADE 2027, Службени гласник Републике Србије бр. 43/2026

Уредба о условима, начину и поступку за коришћење, односно пуштање у рад објеката у вези са реализацијом међународне специјализоване изложбе ЕХРО BELGRADE 2027 и о садржини извештаја Комисије за технички преглед, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Уредба о правилима за постављање и уклањање павиљона за учеснике, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Уредба о изменама Уредбе о усклађивању номенклатуре Царинске тарифе за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Уредба о утврђивању Годишњег програма коришћења средстава за одрживи развој и унапређење шумарства у 2026. години, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Уредба о утврђивању Програма доделе бесповратних средстава за подршку развоју добровољних ватрогасних друштава у сеоским срединама на територији Републике Србије за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Уредба о утврђивању Програма доделе бесповратних средстава за организовање манифестације под називом „Михољски сусрети села” за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Уредба о утврђивању Програма доделе бесповратних средстава за подршку развоја привредних активности у сеоским срединама на територији Републике Србије за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Уредба о управљању ваздушним простором, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Уредба о изменама и допунама Уредбе о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Уредба о допуни Уредбе о ценама услуга које врши Агенција за безбедност саобраћаја, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Уредба о ванредној интервентној мери подршке произвођачима млека у праху, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Уредба о врсти, критеријумима, висини, елементима, условима и начину доделе подстицајних средстава оператерима који врше поновну употребу и поновно искоришћење отпада у сврху доделе подстицајних средстава у периоду од 2026. до 2028. године, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Уредба о изменама и допунама Уредбе о расподели страних дозвола за међународни превоз терета, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Уредба о изменама Уредбе о платама полицијских службеника, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за подручје у Земун Пољу – град Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Одлука о допуни Одлуке о распореду и коришћењу средстава за финансирање унапређења безбедности на путевима у 2025. години, Службени гласник Републике Србије бр. 41/2026

Одлука о образовању Републичког штаба за ванредне ситуације, Службени гласник Републике Србије бр. 42/2026

Одлука о промени правне форме Јавног предузећа „Национални парк Копаоник” са потпуном одговорношћу, Копаоник, Службени гласник Републике Србије бр. 43/2026

Одлука о условима и начину утврђивања и провере идентитета физичког лица коришћењем средстава електронске комуникације, Службени гласник Републике Србије бр. 43/2026

Одлука о привременом смањењу износа акциза на деривате нафте из члана 9. став 1. тач. 1), 2) и 3) Закона о акцизама, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Одлука о измени и допуни Одлуке о одређивању пољопривредних и прехрамбених производа за које се плаћа посебна дажбина при увозу и утврђивању износа посебне дажбине, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Одлука о висини накнаде за рад чланова Управног одбора Националног тела за акредитацију и обезбеђење квалитета у високом образовању, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Одлука о образовању Радне групе за спровођење GRECO препорука, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Одлука о оснивању, почетку и престанку рада царинарница, царинских испостава, одсека и царинских реферата, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Одлука о образовању Радне групе за израду Јединствене методологије за процену штета од елементарне и друге непогоде, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Одлука о измени Одлуке о привременом смањењу износа акциза на деривате нафте из члана 9. став 1. тач. 1), 2) и 3) Закона о акцизама, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Правилник о измени и допуни Правилника о условима и начину остваривања права на подстицаје у сточарству за тов јунади, тов свиња, тов јагњади и тов јаради, Службени гласник Републике Србије бр. 43/2026

Правилник о измени Правилника о правилима и процедурама за операције система беспилотних ваздухоплова, Службени гласник Републике Србије бр. 43/2026

Правилник о измени Правилника о системима беспилотних ваздухоплова и додацима за даљинску идентификацију, Службени гласник Републике Србије бр. 43/2026

Правилник о обрасцу и садржају захтева за издавање дозволе, обрасцима и садржају захтева за издавање и обрасцима сертификата, потврде о пријему робе двоструке намене и другим обрасцима који прате извоз и увоз робе двоструке намене, Службени гласник Републике Србије бр. 44/2026

Правилник о централном регистру фактура, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Правилник о измени Правилника о начину и поступку обављања платног промета у оквиру система консолидованог рачуна трезора за девизна средства, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Правилник о утврђивању Програма мониторинга безбедности хране за животиње за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Правилник о информационо-комуникационом систему за приређивање посебних игара на срећу у играчницама, Службени гласник Републике Србије бр. 47/2026

Правилник о измени Правилника о условима доделе и коришћења радиофреквенцијског спектра, Службени гласник Републике Србије бр. 47/2026

Правилник о измени и допуни Правилника о декларисању, означавању и рекламирању хране, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Правилник о тржишним стандардима за воће и поврће, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2026–2030. године, Службени гласник Републике Србије бр. 41/2026

Програм за индустријску безбедност Републике Србије за период 2026–2035. године, са акционим планом за период 2026–2030. године, Службени гласник Републике Србије бр. 43/2026

Програм реформе управљања јавним финансијама за период 2026–2030. године са Акционим планом за спровођење Програма реформе управљања јавним финансијама за период 2026–2030. године, за период 2026–2028. године, Службени гласник Републике Србије бр. 47/2026

Листа одобрених супстанци, Службени гласник Републике Србије бр. 41/2026  
Списак нормативних докумената из области мерила, Службени гласник Републике Србије бр. 44/2026

### **Службени лист Аутономне Покрајине Војводине**

Правилник о измени Правилника о додели средстава за финансирање односно суфинансирање изградње, реконструкције, санације и израде пројектно-техничке документације водних објеката у јавној својини на територији АП Војводине у 2026. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 25/2026

Правилник о додели средстава за суфинансирање инвестиција у физичку имовину пољопривредних газдинстава за набавку нових машина и опреме за унапређење примарне производње биљних култура у АП Војводини у 2026. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 26/2026

Правилник о додели средстава за суфинансирање инвестиција у физичку имовину пољопривредних газдинстава за набавку нових машина и опреме за унапређење примарне пољопривредне производње у сточарству у АП Војводини у 2026. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 26/2026

### **Службени лист Града Београда**

Правилник о изменама и допунама Правилника о програму и начину полагања испита о познавању Града Београда за обављање делатности такси превоза, Службени лист Града Београда бр. 34/2026

## **РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА**

### **Службени гласник Републике Србије**

Уредба о изменама и допунама Уредбе о разврставању радних места и мерилима за опис посла радних места царинских службеника, Службени гласник Републике Србије бр. 43/2026

Уредба о измени Уредбе о Плану мреже здравствених установа, Службени гласник Републике Србије бр. 43/2026

Уредба о изменама Уредбе о минималним захтевима и условима за пружање медицинске неге на поморским бродовима, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Уредба о измени Уредбе о плану мреже здравствених установа, Службени гласник Републике Србије бр. 48/2026

Правилник о изменама Правилника о ценама здравствених услуга на секундарном и терцијарном нивоу, Службени гласник Републике Србије бр. 41/2026

Правилник о изменама Правилника о утврђивању цена материјала и других трошкова за дијализе које се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 42/2026

Правилник о измени Правилника о уговарању здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања са даваоцима здравствених услуга за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 43/2026

Правилник о изменама и допунама Правилника о обезбеђивању доступности одређених електронских комуникационих услуга и одговарајуће терминалне опреме крајњим корисницима са инвалидитетом, Службени гласник Републике Србије бр. 47/2026

Правилник о изменама Правилника о утврђивању радних места, односно послова на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем у Министарству финансија – Пореска управа, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Закључак Владе о препоруци послодавцима у Републици Србији да омогуће запосленима који су припадници исламске заједнице да не раде на други и трећи дан Курбанског бајрама, Службени гласник Републике Србије бр. 45/2026

Посебан колективни уговор о изменама и допунама Посебног колективног уговора за државне органе, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Споразум о продужењу рока важења Посебног колективног уговора за државне органе, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

## **Службени лист Аутономне Покрајине Војводине**

Одлука о образовању Покрајинског савета за запошљавање, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 25/2026

## **ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА**

### **Службени гласник Републике Србије**

Правилник о измени Правилника о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 42/2026

Правилник о изменама Правилника о садржају и начину вођења евиденције и издавању јавних исправа у основној школи, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Правилник о допунама Правилника о садржају и начину вођења евиденције и издавању јавних исправа за основно образовање одраслих, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Правилник о изменама Правилника о јавним исправама које издаје средња школа, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

Решења о додели новчане награде за спортске резултате, Службени гласник Републике Србије бр. 42/2026

Решења о додели националног спортског признања, Службени гласник Републике Србије бр. 42/2026

## **Службени лист Аутономне Покрајине Војводине**

Правилник о поступку доделе бесповратних средстава за суфинансирање набавке светлоодбојних прслука за ученике првог разреда основних школа са територије АП Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 26/2026

## **РАЗНО**

### **Службени гласник Републике Србије**

Индекси потрошачких цена за април 2026. године, Службени гласник Републике Србије бр. 44/2026

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом, за март 2026. године, Службени гласник Републике Србије бр. 49/2026

# 2

**СПИСАК ПРЕПЛАТА НА СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И  
ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2026.  
ГОДИНИ**

## СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

## СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	КОРАЦИ: часопис за књижевност, уметност и културу
2.	ЛЕГЕ АРТИС: прописи у пракси

## ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

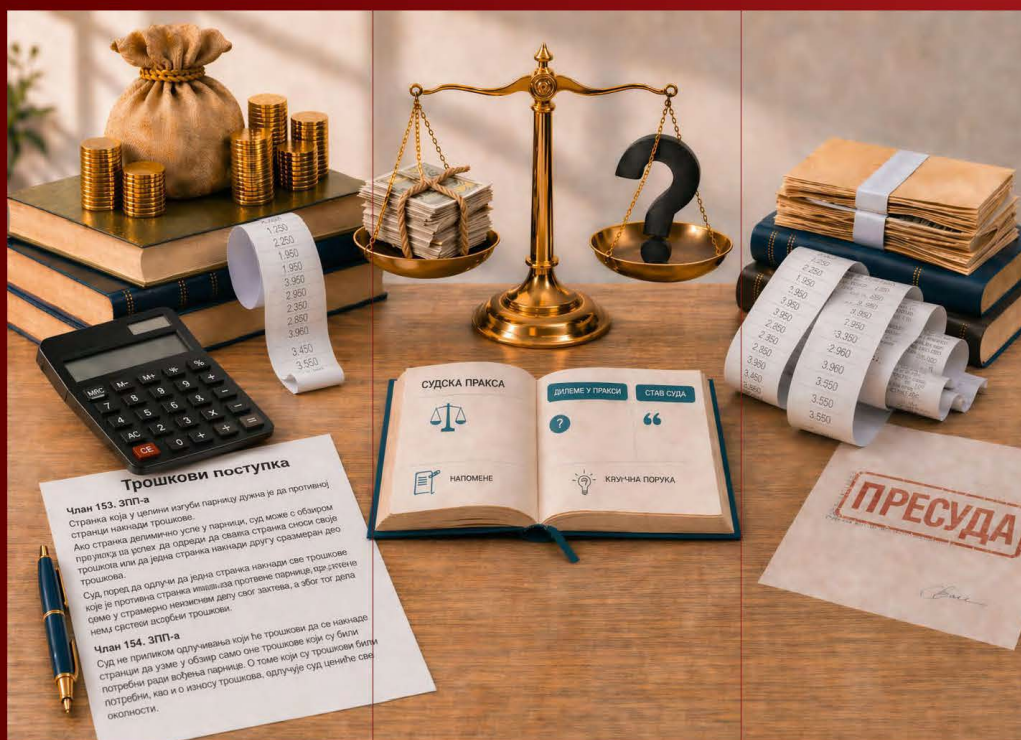
1.	БИЛТЕН СУДСКЕ ПРАКСЕ ПРИВРЕДНИХ СУДОВА
2.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

## НОВИНЕ

1.	ДНЕВНА ШТАМПА
----	---------------

# 3

## **ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА НОВИХ БРОЈЕВА ЧАСОПИСА**



## Трошкови грађанских поступака – дилеме и судска пракса – први део

- ▶ Извршење ради остваривања новчаног потраживања
- ▶ Кривично дело тешка телесна повреда из члана 121. Кривичног законика – први део
- ▶ Спровођење интерног и јавног конкурса за попуњавање извршилачких радних места у државним органима
- ▶ Хранитељство као мера заштите детета без родитељског старања
- ▶ Аспекти кривичноправне одговорности члана привредног друштва у случају инсолвентности и стечаја
- ▶ Најчешћи облици неправилности у набавкама изузетим од примене Закона о јавним набавкама по основу члана 27. тог закона
- ▶ Преглед новина које доноси Правилник о изменама и допунама Правилника о поступку спровођења обједињене процедуре електронским путем



## У овом броју...

### ГРАЂАНСКО ПРАВО

- 4 Трошкови грађанских поступака – дилеме и судска пракса – први део
- 19 Извршење ради остваривања новчаног потраживања

### ПРИВРЕДНО ПРАВО

- 25 Аспекти кривичноправне одговорности члана привредног друштва у случају инсолвентности и стечаја

### КРИВИЧНО И ПРЕКРШАЈНО ПРАВО

- 33 Кривично дело тешка телесна повреда из члана 121. Кривичног законика – први део

### ЈАВНЕ НАБАВКЕ И БУЏЕТИ

- 39 Најчешћи облици неправилности у набавкама изузетим од примене Закона о јавним набавкама по основу члана 27. тог закона

### РАДНО ПРАВО

- 45 Спровођење интерног конкурса за попуњавање извршилачких радних места у државним органима
- 54 Спровођење јавног конкурса за попуњавање извршилачких радних места у државним органима

### УНАКРСНИ ПОГЛЕД

- 66 Хранитељство као мера заштите детета без родитељског старања
- 71 Преглед новина које доноси Правилник о изменама и допунама Правилника о поступку спровођења обједињене процедуре електронским путем
- 75 Пракса Повереника за информације од јавног значаја у погледу начина достављања одговора тражиоцу информација од јавног значаја

### РУБРИКЕ

- 80 Поводом Међународног дана ватрогасаца
- 92 Кад језик пресуди: Мешавина језика у рекламама са становишта форензичке лингвистике
- 101 Преглед прописа донетих између два броја

# 4

## **ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА**

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посреди књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектиру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа, а део фонда дигитализован је и доступан на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За овај број издвајамо:

- 1. Др Марија Илић Агапова: Јавне библиотеке (део други): Београд, 1934.**

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

*Глигорије Возаревић. Његова се књижара налазила код Варош Капије.*

У средњем веку књиге су се највише продавале на вашарима. Главни центар тих вашара био је у Будимпешти. Велику су улогу играли и т. зв. *торбари*, путници, који су носили књиге у торби, или их возили на колима и продавали по селима. Најпознатији су торбари: *Караџић и Хаџи Алекса Поповић.*

#### МОДЕРНИ БИБЛИОТЕКАРСКИ ПОКРЕТ НАРОЧИТО ПОГЛЕДОМ НА ЈАВНЕ БИБЛИОТЕКЕ.

У овом поглављу говорићемо о савременим библиотекама. То је и најважнији део нашег излагања. Библиотеке о којима смо досада говорили припадају великим делом прошлости, али оне ипак чине значајну основу на којој су се развиле наше савремене библиотеке; исто је тако љубав према књизи, која је, како смо видели, била у високом степену развијена у прошлости, дала основу и за савремени однос према књизи.

Схватање и мишљење великог броја људи, толико пута на најлепши начин изражено, доказује да су књиге и библиотеке саставни део живота културног човечанства; неопходно потребно оруђе за његов даљи развој. Разгранатост и сложеност модерног живота поставиле су многоструке захтеве у свима правцима, захтев за реорганизацију и прилагођавање новим потребама најразличи-

тијих институција и правних тела: државе, општине, школе, па исто тако и библиотека. Отуд и нарочита важност, која се мора посветити питању библиотека нашег доба. Оне су изашле из своје усамљености и ушле пуном паром у нови живот. Израдили су се поједини типови од којих сваки дела у свом делокругу — задржавајући везу и имајући у виду заједничку велику идеју: идеју библиотека, науке, одмора, напретка.

Захваљујући проналаску хартије и проналаску штампе и проширеној и продубљеној образованости, књиге се данас сваке године штампају у десетинама и стотинама хиљада примерака. Новине су на исти начин доживеле незапамћен тираж.

Проучавајући савремене библиотеке, наилазимо на исту повезаност између библиотека и људи, која је постојала и у старом и средњем веку, само много јачу и далеко ширу. Данашње се велике библиотеке стварају за друштво, као друштвене установе пар екселанс. Сва настојања на пољу данашњег библиотекарства теже за тим, да се библиотеке што више и што чвршће вежу за живот. Да би у целости схватили значај модерних библиотека, морамо се нарочито позабавити питањем разлике између старих и модерних библиотека, вратити се за један век и по унатраг, у доба велике Француске револуције, кад је настала огромна промена у друштвеним схватањима. Та се промена вршила постепено, али сигурно. Поједине су се земље ограђивале, али су идеје прелазиле и преко ограда.

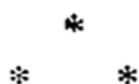
Зашто се борила Француска револуција? Познате речи: „Слобода, братство, једнакост“ у главном означују њен правац. Ми ћемо се зауставити на „једнакости“.

До Француске револуције постојала су у главном два сталежа: племство и свештенство с једне стране, и народ с друге стране. Племство је све држало у својим рукама, оно се скоро искључиво користило и духовним народним благом. Књиге су биле још увек одвећ скупе, да би их народ могао куповати. Хуманизам и ренесанса потстакли су прву жишку, која је дала велики пламен у доба Француске револуције. Укинута је разлика по рођењу и истакнута на прво место лична човекова вредност. Да велика реч „једнакост“ не би остала само прижељкиван појам, ишло се за тим, да се створе исти услови за развој сиромашних као и богатих; уведена је општа, обавезна и бесплатна настава; књиге које су припале држави на основу револуционарних декрета о секуларизацији манастирских библиотека, предате су преко народних библиотека читавом народу. Поред народних, постепено се јављају и друге велике јавне библиотеке, чији је задатак био да служе најширим народним слојевима.

Осамнаести век је век проналазака, нарочито на пољу технике. Пронађене су многобројне машине о којима се раније једва могло сањати. До 18 века превлађивала је кућна, ручна производња. С проналаском машина овај се начин производње мења; машине замењују стотине и стотине домаћих радника, и с друге стране ствара се милион-

ски раднички пролетаријат, који ради по новооснованим фабрикама и живи искључиво од своје скромне наднице. Упоредо с развојем индустрије, развија се и трговина, стварају се огромна градска насеља, која по броју становника и градском атару, простору на ком се протежу, премашују све што нам је дотад било познато у историји. У свим великим градовима окупља се радништво, које је у почетку живело под веома тешким условима. Раде не само одрасли, већ и деца, и то од 10 до 12 година. Радни дан траје 16 до 18 сати. Никаква виша разонода не постоји. Књига је још увек ван домаћаја. У вези са овим приликама, постепено се јавља један диван покрет, ког удруженим снагама предводи само радништво и интелигенција задојена новим схватањем. Као резултат тог покрета, који је донео многе олакшице радништву и отворио лепше путеве за будућност сеоског становништва, поред других установа које се јављају и све више развијају, истичу се на првом месту *јавне градске и сеоске библиотеке* које настоје да густом мрежом обухвате све крајеве где људи живе.

Улога радништва у овом покрету нарочито се тумачи околношћу, да је радницима у њиховој тешкој борби за живот постало јасно од какве је велике користи знање, како је велика улога што је игра књига у моралној изградњи човека, у потпори што му је пружа против рђавих примера. Последња околност била је од нарочитог значаја за социјално угрожену радничку децу, чији родитељи нису имали могућности да над њима у довољној мери бдију.



Библиотекарски стручњаци деле савремене библиотеке:

1. према публици, којој служе — на научне и на јавне;
2. према врсти књига које се налазе у библиотеци — на опште и специјалне;
3. према подручју, на које се протеже њихова делатност — на општинске, обласне, народне, међународне.

Тако се добија 6 главних врсти библиотека:

1. народне;
2. јавне;
3. библиотеке научних установа, као што су универзитетске, музејске и сличне;
4. библиотеке администр. и законодавних тела, т. ј. библиотеке министарства, парламента итд.;
5. библиотеке научних удружења;
6. библиотеке међународних установа, на пр. у Женеви — Библиотека Друштва народа.

Поред овде набројаних, постоје још и специјалне библиотеке, као болничке, библиотеке за слепце, кажњенике. Питање појединих врста и типова библиотека од највећег је значаја за уређење саме библиотеке, јер од тога зависи и састав књига и метода рада. Народне и универзитетске библиотеке старије су од данашњих јавних библиотека, које за нас претстављају нарочити предмет обраде.

Потреба оснивања народних библиотека, како смо споменули, истакнута је нарочито за време

Француске револуције. Њихов се задатак састоји у прикупљању с једне стране свег духовног блага које је у једној земљи написано, или које је о тој земљи штампано у другим крајевима, а с друге стране у чувању свих тих књига за потомство, за научни рад за документацију. Универзитетске библиотеке заузимају нарочито место у целокупној вишој настави. Њихов је задатак, да буду помоћни органи универзитета. Оне морају набављати све књиге које су потребне за научни рад професора и студената свих факултета. Друге научне библиотеке постоје уз поједине научне институте, као што су хигијенски, или слични заводи, који, ради брзе и стручне оријентације свог научног особља, морају имати све оне књиге и часописе, који се односе на њихово подручје рада.

Статистика великих народних и универзитетских библиотека показује у пуној мери њихов огроман значај. Примера ради, навешћемо једну кратку статистичку табелу о бројном стању књига у овим библиотекама у 1929 години:

	мил. свезака
1. Париз, Национална библиотека	4,5
2. Петроград, Јавна држ. библ. више од	4
3. Петроград, Библ. академије наука	4
4. Вашингтон, Библиотека конгреса	3,56
5. Москва, Јавна библиотека	3,5
6. Лондон, Библиотека британ. музеја	3,15
7. Њу Јорк, Јавна библиотека	2,97
8. Кембриџ, Библиотека харвард унив.	2,5
9. Берлин, Пруска државна библиотека	2,2

Годишње повећање износи приближно 80 100.000 свезака, што значи у 10 година 1 милион; у 100 година 10 милиона.

Прелазећи с овог кратког увода на историју постанка и развоја јавних библиотека, морамо одмах нагласити, да оне, према свима овим библиотекама, стоје као потпуно засебни организми са својим одређеним методама рада и својим циљем. Атрибут „јавне“ опредељује њихов нарочити карактер. У извесном ширем смислу све су данашње библиотеке јавне, јер су, с малим изузецима, сваком приступачне, али то за све библиотеке није битно. За народне библиотеке је битно, да прикупљају и чувају националну литературу; за универзитетске, да исто раде у погледу научне литературе. За јавне је библиотеке најважније баш то, да су *јавне*, опште, да служе свима. Тај је моменат за њих пресудан. Он опредељује карактер њихова рада и настојање. Њихов рад се не може ограничити само у једном правцу, на пр. прикупљати само извесне књиге, већ се мора поставити на што ширу основу, по саставу књига морају бити енциклопедичне.

Претече савремених јавних библиотека настале су у доба кад су широки народни слојеви још стајали пред вратима цивилизације и културе, али кад су њихови захтеви на удео у том правцу постајали све јаснији и одређенији. У Енглеској, која је, поред Америке, колевка савремених јавних библиотека, тај покрет постепено је напредовао још у седамнаестом и осамнаестом веку. Покрет је у почетку нарочито био везан за борбу

против лоших књига и часописа, који су се појавили у великом броју у вези с јефтинијом производњом књиге и већом потрошњом, која је настала после проналаска штампе и ширења писмености. Много је допринела и тежња, да се спасу и даље развију извесне старе библиотеке, односно колекције књига, које су се налазиле по манастирима и градским општинама. На челу покрета стајали су поједини свесни радници, интелектуалци, учењаци и духовна лица. Енглески стручњак Џон Минто написао је о овом далеком постанку јавних библиотека ванредно занимљиву и лепу књигу широког културног значаја.

„Национално друштво за одгој сиромашних“ (1811); „Британско и страни школско друштво“ (1814), на чијем су челу стајала два позната јавна радника, Андре Бел и Јосиф Ланкастер, зачетници мониторијалног (ланкастерског) система, били су главни поборници великог васпитног покрета. — Прве муниципалне библиотеке основали су богати и филантропски расположени грађани, који су поклањали читаве колекције књига с тим, да служе свим суграђанима. Као најстарија сматра се, муниципална библиотека у Ковентрију, основана 1601. Постојала је све до 1814, кад су је власти бесмислено продале. Друга по реду била је чувена муниципална библиотека у Норвичу, која је основана 1608, а која и данас сачињава део Норвичке јавне библиотеке. Међу пионирима парохијалних библиотека нарочито се истичу имена Др. Томаса Бреја (1656—1730) и Џемса Кирквуда (1699), који је објавио ванредно занимљиво дело

о потреби оснивања парохијалних библиотека по целом краљевству. Прва библиотека коју је основало само радништво, под ванредно занимљивим околностима (види Ц. Минто, ст. 41), постојала је у Гласгову — Mechanics Institutes.

Историја читавог покрета за оснивање јавних библиотека добила је одређен облик, кад је 1849 год. енглеском парламенту поднет законски предлог, да се у сврху оснивања опште доступних, јавних библиотека, уведе специјалан порез. Борба око овог предлога, чији је подносилац био Виљем Еверт, била је ванредно велика. Поједина мишљења, која су се у опозиционарском тону износила против библиотека, ванредно су занимљива и карактеристична, показују, како — уз људе напредне, пуне духа и светлог погледа у будућност — увек стоје и они, који су сами себи мерило за све, или који се не могу издићи над обичним расуђивањем. Један од најжучнијих опонената (colonel C. D. V. Sibthorp) износио је као аргумент против предлога, да је он свршио све школе и да није никад читао ни желео да чита, па не разуме, зашто би уопште требало водити бригу о читању; други су се бојали, да ће читање побудити код људи смисао за бољи живот, нарочито да ће под утиском књиге ниже друштвене класе настојати, да поправе тешке услове живота у којима живе; да стварање библиотека значи стварање конспиративних средишта итд, итд... Ипак, поред ове опозиције, предлог је победио са седамнаест гласова већине (118 Ayes, 101 Noes) и био изгласан 29 јула 1850 на једној од оних мучних и на-

порних седница парламента, које се отежу дубоко у ноћ... Од тад, па до 1919, кад је благодарећи Националном удружењу енглеских библиотекара донет нов закон, Ервертов Бил био је полуга за оснивање енглеских јавних библиотека кроз читав велики период од скоро седамдесет година.

Кроз цео деветнаести, а нарочито у овим трима деценијама двадесетог века напредовале су јавне библиотеке у свима земљама гигантским кораком. Сваки град, свака мало већа варошица, па и сеоске општине, имају своје велелепне зграде, које служе искључиво за потребе јавних библиотека. Број књига достиже завидне цифре од неколико стотина хиљада и преко тога; методе рада су разрађене; васпитан је велики кадар стручног особља, које своју дужност врши с великим самопрегоревањем и љубављу; постоји разграната мрежа филијала; и у централама и у филијалама дивна одељења за децу и омладину.

Ако се зауставимо на посебном задатку коме теже јавне библиотеке, видимо, да оне за одрасле настоје да им пруже потребне књиге из свих подручја знаности и науке, да им ставе на расположење што већи број главних дневних листова (често и неколико стотина!) и часописа, да буду врело књижевног образовања; да васпитају нарочите библиотекаре који су у сваком моменту читаоцима на помоћи при избору књига, стручне литературе. Тежиште рада лежи у активности, која се огледа у посебним методама рада, у излажењу у сусрет потребама читалаца до максималне границе.

Као библиотеке, које су по својој намени одређене за широке народне слојеве, и за интелектуалце, и за раднике, и за децу, оне својим уређењем, бројем и избором књига морају одговорити потребама свих својих читалаца, а не тек једне групе. Њихово радно време мора бити подешено, да је сваки читалац у могућности, да се користи библиотеком. Активност јавних библиотека испољује се нарочито у стварању љубави и буђењу интереса према књизи и тамо, где тај интерес уопште не постоји, или је слабо развијен. Оне полазе од принципа, да нема човека, који би могао презрети или не волети књигу. Ако код неког не постоји нарочита љубав према књизи, значи, да није имао могућности, да се упозна с великим благом, које оне садрже, значи да треба потражити пут и начин, како да се људи више и боље упознају с књигом, да треба изградити методе рада, које ће бити у складу с могућностима којим библиотека располаже, одговарајући месту и времену, доби и степену образовања, у којој се налазе посетиоци библиотеке, или они, којима се библиотека жели приближити. Рад јавних библиотека с децом претставља други племенити напор, који је досад дао највеће резултате. Да би што потпуније вршили своју дужност према целокупном народу, радништву, као и сеоском становништву, јавне се библиотеке постепено реорганизују у правцу који ће њихово деловање у знатној мери, повећати. У Сједињеним државама где је њихова мрежа најгушћа, има данас 10.937 јавних библио-

тека. Оне располажу са 162.000.000 књига, тако да на сваких 11.226 грађана долази по једна јавна библиотека, а на сваких 29 лица по 43 књиге.

## ЈАВНЕ БИБЛИОТЕКЕ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

Велики успех, што су га у свом раду показале јавне библиотеке у Енглеској и Америци, утицао је у знатној мери на развој модерног законодавства о библиотекама. По свом карактеру, ови закони се деле у две велике групе: једну, која предвиђа обавезно оснивање јавних библиотека, и другу, која то оснивање потпомаже, а изнимно чини обавезним у случају, ако се испуне одређени предуслови. У прву групу закона спада чехословачки закон о јавним библиотекама, који је донет 22. јула 1919, а у другу белгијски закон, који је донет 1921 године.

Обавезу оснивања јавних библиотека чехословачки закон преноси у целости на општину. § 1 тога закона каже:

„Да се употпуни и усаврши образовање свих слојева народа, општине су дужне основати јавне библиотеке, које ће садржавати књиге забавног и поучног карактера од стварне вредности.“

Свака библиотека по овоме закону мора имати читаоницу за читање и издавање књига и једну читаоницу за часописе и дневне листове. Све издатке за оснивање и издржавање јавних библиотека сноси сама општина. Висина буџета појединих библиотека одређује се према броју становни-

штва и то тако да на једног становника долази најмање 0,30 чех. к.

Белгијски закон о библиотекама јавио се као плод давнашњег покрета у корист боље организације читања. Четири савремене околности су нарочито убрзале овај покрет. Те су околности нашле израза и у министарском распису, којим је попраћен овај закон: —

1. национални народни васкрс не може се разумно претставити без духовног васкрса;

2. завођење осмочасовног рада мора имати као корелат могућност да радници корисно употребе своје слободно време;

3. савремена скупоба која подиже цену књигама смањује индивидуалну куповину књига и оправдава организацију колективне службе књигама;

4. у тешкој економској борби која је данас наступила победиће најјачи, а најјачи је онај који је стекао довољно знања да се одупре и бори с тешкоћама живота.

Закон је доказ опште државне свести о значају читања, о његовој потреби и о угледу што га пред самом државом имају лица и установе који се баве ширењем корисне књиге у широким народним слојевима. Ниједан глас у белгијском парламенту није се чуо против овог закона. Основна тенденција закона тежи, да се у свакој општини оснује бар по једна општинска библиотека, типа јавних библиотека. Ако у извесној општини не постоји ниједна библиотека овог типа, општина је дужна да у року од три месеца оснује такву би-

блиотеку — кад то тражи једна петина гласача. У извесним случајевима могу се две општине сложити да оснују библиотеку. Општинска библиотека може бити укинута само на основу одлуке општинског одбора, коју потврди краљ.

Нарочито признање државе, и њена улога у питању јавних библиотека у Белгији, огледа се у томе, што их држава материјално потпомаже. Свака јавна библиотека у Белгији, и то без обзира, да ли је приватна, општинска или адоптирана, добија припомоћ од државе, ако испуњава ове услове:

1. ако је смештена у пристојну зграду;
2. ако има минималан број књига и остварује минималан број позајмљивања књига;
3. ако је сваком доступна;
4. ако је бесплатна, осим једне мале чланарине, која се узима за читање ван библиотеке;
5. ако има утврђене дане за издавање књига и то у општинама са 3 000 становника — најмање 1 дан недељно, у општинама са 3—20.000 становника — најмање два дана, а три дана у свим осталим;
6. ако се подчињава државној контроли;
7. ако библиотеком управља библиотекар, без разлике пола, који има стручну сведоцбу, или више образовање.

Стручна библиотекарска сведоцба не тражи се од оних лица, која имају универзитетску спрему, положену средњошколску матуру, и, у року од три године, од лица која имају диплому наставника основних школа.

У услове за добијање државне помоћи спада и услов да општина даје за издржавање јавне библиотеке најмање 25 сантима на сваког становника. Тако општина, која на пр. броји 250.000 становника, мора за издржавање и развој своје библиотеке годишње вотирати најмање 62.500 белгијских франака.

Закон не стаје на пут оснивању библиотека у опште, не меша се у њихову аутономију ако оне не траже државну помоћ, т. ј. нема закона који подвргава све библиотеке извесним одредбама; закон даје норме само за оне библиотеке, које траже државну помоћ. Присилно оснивање предвиђено је само у случају, ако то тражи једна петица бирача. Крајњи је циљ закона: ширити читање и руководити читањем, да се потпомогне опште васпитање масе. Државна помоћ, „субвенција“, не сме се трошити за набављање неморалних књига, књига које не заслужују довољну пажњу с васпитног гледишта, пропагандистичке и полемичке књиге, било религиозне било политичке.

Најмањи број књига, који по овом закону мора имати библиотека да добија државну помоћ износи:

100 књига за општине са мање од 1.000 становника; 300 књига за општине са 1.000 до 10.000 становника; 800 књига за општине са 10.000 и више.

Пет година после државног признања, број књига мора порастати за 300, односно 800 и 1500 књига. За јавне библиотеке постоји у министарству просвете нарочити врховни савет.

Најстарија јавна библиотека у Белгији основана је у Анверсу 1609. Број белгијских јавних библиотека 1929. износио је 2.178 са 3.815.002 свезака, 575.426 чланова. Укупно издато је 1929 године на читање 7.500.000 књига.

\*

\*   \*   \*

Између одредаба, које су уведене у живот новим законодавством које се односи на јавне библиотеке од нарочитог је значаја установа *централних библиотека*, коју је предвидео дански закон из 1930 г. Имајући с једне стране у виду чињеницу, да поједине општине, нарочито сеоске, нису у стању да поднесу одвећ велике материјалне издатке за издржавање и употпуњавање њихових библиотека, а желећи с друге стране дати могућност сваком њиховом читаоцу да добије на читање све књиге, које може добити и читалац највеће градске библиотеке, системом централних библиотека, везана је свака, па и најмања данска библиотека с првом суседном већом градском библиотеком а преко ње, на исти начин, и са највећом, Краљевском библиотеком у Копенхагену. Закон не познаје присилно оснивање библиотека. Централних библиотека има укупно 27. Годишњи буџет свих јавних библиотека у Данској износи укупно 13 милиона франака. Држава која, по извесној скали, учествује у издржавању јавних библиотека, плаћа од прилике половину.

\*

\* \*

Код уређења јавних библиотека испољује се цео низ проблема, који су делимично специфичне природе, т. ј. од нарочитог значаја баш за овај тип библиотека, или су заједнички свим библиотекама. У проблеме који се нарочито морају имати у виду спадају питања:

- 1 зграда и намештај библиотеке,
- 2 избор књига,
- 3 техничко уређење библиотеке, инвентари, каталози,
- 4 администрација библиотеке, састав буџета, пропаганда,
- 5 професионална спрема библиотекара.

Питање правилног смештаја библиотеке, односно зграда, спада међу најважнија и најзначајнија питања од чијег правилног решавања великим делом зависи њен успех. Што се тиче избора места, захтева се, да се библиотека налази у т. зв. „популационом центру“, или, ако то није могуће, онда у културном центру града. У унутрашњости зграде најважнија су питања:

- 1 распоред и величина соба,
- 2 правилно дневно и вечерње осветљење,
- 3 правилан однос између тежине књига и саме зграде,
- 4 могућност проширења библиотеке,
- 5 леп и практичан намештај.

Велика је штета за библиотеке и за њихов правилан рад, што се већином налазе у приватним зградама, које једва могу одговорити и најоснов-

нијим потребама. У Сједињеним америчким државама 1.800 јавних библиотека имају своје посебне зграде. Међу стандардне типове зграда америчких јавних библиотека спада и тип средње библиотеке, који је познат под називом „детелјина“. Он се састоји из једне велике сале за издавање књига, која је, десно, директно везана са дечјом читаоницом, а лево са читаоницом одраслих читалаца. У дну се налази магацин књига и собе за рад библиотекара. Магацин књига заузима једну трећину зграде, а уређен је по т. зв. „*магацинском систему*“ т. ј. сав је простор подељен на полу-спратове у величини човечјег раста, тако, да се књиге могу узимати руком, стојећи на поду.

Свака већа јавна библиотека мора имати поред читаонице за одрасле и дечју читаоницу. Ако је библиотека смештена само у једној соби, једна трећина се одређује за смештај књига пред којима је стол чиновника, који пази на издавање књига. Димензије једноставног типа нормалних стелажа износе:

за одрасле — дубина 20—25 см., висина 2 м., ширина 90—100 см.

за децу — дубина 20—25 см., висина 1.50 м., ширина 90—100 см.

Овакова стелажа за одрасле има седам полица, дечја пет. Рачуна се да је за сваких 1.000 књига, уз дупле димензије дубине, потребна једна овакова стелажа.

Како је опасност од пожара у свакој библиотеци ванредно велика, морају постојати справе за гашење, које су напуњене угљеним диоксидом, а

осим тога свака библиотека мора бити осигурана. У недостатку других справа, треба увек имати у припреми *сандук са ситним песком*, јер песак одлично гаси пожар, а јефтин је па га свака библиотека може набавити. Вода за гашење пожара у библиотеци не сме се употребљавати, јер је она највећи непријатељ књига.

Међу најлепше јавне библиотеке у Европи спадају: Прашка јавна градска библиотека и Јавна градска библиотека у Штокхолму, која се нарочито истиче својом дивном салом за приповедање прича.

Постоји врло много дефиниција, које одређују значај и суштину књиге. За нас ће бити једна од најбољих она, коју је дао руски књижевник и филозоф Херцен, који каже: *да је књига духовно завештање једног покољења другом; завет који даје старац на умору младићу који тек почиње живот; заповест коју онај који је на стражи, а који одлази на одмор, предаје новом стражару који преузима његово место.*

Код избора књига за јавну библиотеку од највећег је значаја однос између књига разних подручја науке и књижевности. Овај ће однос у сваком случају у великој мери зависити од читалаца библиотеке, њихових склоности и интереса, али и од културне политике саме библиотеке. Од интереса је, да се упознамо и са једном шемом, коју даје библиотекарски стручњак *Отлет* (по Брауну), а према којој у јавним библиотекама од целокупног броја књига мора долазити:

1. на дела општег карактера	8%
2. примењене уметности	7%
3. лепе уметности	7%
4. социјалне науке	8%
5. теологију	6%
6. историју и путописе	15%
7. биографију	8%
8. лингвистику	5%
9. поезију и драму	6%
10. романе	20%
11. разно	10%

Статистика нам показује, да се од научне литературе траже највише социјална дела, а од чисто књижевних дела — романи. Посебно место заузима дечја литература у јавним библиотекама у којима постоји дечје одељење, а исто тако и дневни листови, чији је број ванредно велик у свим јавним библиотекама.

Како смо већ раније нагласили, јавне библиотеке морају задовољити интересе и склоности најразличитије читалачке публике. Оне морају пружити читаоцима све оно, што је најбоље и најсавршеније и по форми и по садржају; у научном подручју, техничком, социолошком — обраћа се нарочита пажња на последње тековине, открића и ново законодавство. Мање је важан квантитет од квалитета, не сме бити ниједне гране знања која не би била заступљена. У томе се састоји њена енциклопедичност, коју наглашује и законодавство јавних библиотека. О јавним библиотекама у радничкој и сеоској средини, говорићемо посебно.

Од велике је важности и питање хигијене књига јавних библиотека, као и питање „непријатеља књиге“. Да се одржи што већа чистоћа књига, потребно је с времена на време приређивати опште чишћење, а у случајевима болести или епидемије, дезинфекцију. Међу непријатеље књига долазе, поред немарних читалаца, одвећ јака дневна светлост, вода, прашина, влага и извесни инсекти.

Да би библиотека могла започети рад, поред набавке књига, потребан је и читав низ радова чисто техничког карактера. Ту долази у првом реду *инвентарисање књига и израда каталога*. Да би могли прећи на ово питање, морамо се претходно упознати с *нарочитим особинама модерне књиге*. — Књига данас показује ванредно велико богатство у избору форми и појединим варијантама садржаја. Зато је нарочито потребно зауставити се прво на њеним саставним елементима и појединим „врстама или родовима“, јер се само уз тај услов може приступити правилном инвентарисању и класифицирању књига. У првом реду за нас је важна *материјална деоба књига*, и то по броју страна, према којима се књиге деле на:

1. плакете — до 50 страна,
2. брошуре 50 — 100 страна,
3. књиге (у ужем смислу) — од 100 страна даље.

Према облику књиге се деле у брошуре или плакете — мале књиге; естампе — т. ј. гравире, дописнице и све што садржи илустрацију и што је посебно штампано; карте и планове; музикалне партитуре и књиге које претстављају целину за себе, а које се деле на: монографије (дело које

говори о једном питању); приручнике (дела која излажу извесну науку у целости); енциклопедије и речнике; тезе или дисертације, које говоре о извесном предмету у његовом развоју.

Код сваке књиге морамо нарочиту пажњу обратити на — аутора, издавача, штампара и књижара.

*Инвентарисање књига* спада међу основне задатке у раду на уређењу библиотека. Инвентар је најглавнији докуменат сваке уредно вођене библиотеке. Значај инвентара био је познат још у најстарија времена, тако, да они у свакој већој старијој библиотеци претстављају читаву збирку старих пожутелих књига. По својој суштини, инвентар је књига у коју се, из дана у дан, како у библиотеку пристижу, уносе књиге, часописи и дневни листови, који су својина те библиотеке. Сврха је инвентара, да нам дају одговор на питање:

1. колико и какве се књиге налазе у библиотеци ;

2. колика је њихова појединачна и свеукупна вредност;

3. да нам да јасну слику о годишњој принови библиотеке.

И ако инвентари могу бити различити, ипак постоји и извесна „стандартна“ форма. У овој стандартној форми, на свакој страни инвентара предвиђа се по 25 реда, и то тако, да је сваки пети нарочито подвучен. Ово је потребно ради контроле, јер се на тај начин лако може израчунати, колико се записа може унети на сваку страну и у читаву књигу. Ако имамо инвентар са 60 ли-

стова, 120 страна, онда знамо унапред, да у тај инвентар можемо инвентарисати, записати 300 књига, односно на сваку страну по 25 књига. Ако смо унели више или мање књига, јасно је, да смо негде погрешили; погрешку неће бити тешко пронаћи. Књиге се морају инвентарисати хронолошким редом, т. ј. тако како долазе у библиотеку, и оним редом како су наведене у рачуну, или попису књига, ако се ради о поклону. Код самог инвентарисања поступа се тако, да се на књигу, на којој је већ ударен штамбиљ библиотеке, ставља инвентарски број, и то онај који долази по реду, датум и година инвентарисања, док се у инвентар, који је раздељен на одговарајуће рубрике, уноси:

1. датум кад је књига набављена;
2. име аутора;
3. назив књиге;
4. име издавача, број издања, и место;
5. како смо добили књигу, куповином или поклоном;
6. број документа;
7. цена;
8. ознака, да ли је књига укоричена или броширана;
9. сигнатура књиге.

Ако цена није позната, онда се означаје приближна вредност.

Све примедбе које могу доћи у обзир за извесну књигу, уносе се у рубрику, која је одређена за примедбе. Ова је рубрика подједно највећа. Служи нарочито за случај, ако се књига изгуби, или оштети, у ком ће се случају све то навести,

уз ознаку, — ко је и кад књигу изгубио, односно оштетио и да ли је наплаћена пуна или делимична вредност. Библиотека се често упоређује с машином. Као што код машине може губитак или отсуство сваког и најмањег „шарафа“ зауставити рад, тако се и у раду библиотеке свети сваки пропуст, и најмања неуредност. *Тачност и уредност морају бити основа сваког рада у библиотеци.* Инвентар је њихово огледало. Ако се књига не инвентарише одмах, лако може настати хаос у ком се касније, ни уз најбољу вољу, није могућно снаћи. Број под којим смо завели књигу у инвентар, како је споменуто, морамо одмах означити и на саму књигу, и то у правилу на десној страни између наслова и имена штампарије. Штамбиљ који се удара на књигу, означаје својину књиге. Он се, по правилу, удара на прву страну књиге, и, према условљеном принципу, на једну или више страна у тексту, али увек тако, да се не квари текст. Раније су место шамбиље биле у великој употреби симболичне сличице разног карактера „екс либрис“ — прилепљене на првој страни књиге. О „екс либрисима“ постоји читава наука, тако је велико богатство њихових варијаната, оригиналност замисли и уметничке израдбе. Макар колико да је инвентарисање у суштини једноставно, постоје нека питања, на која треба дати јасан одговор. Међу тим питањима истиче се и питање: *да ли у инвентар треба уносити и часописе и дневне листове, који, како знамо, излазе периодично, у извесним дужим и краћим интервалима, тако, да тек читаво го-*

диште, по правилу, сачињава једну целину. Најправилније је решење, да се одабере један одређен систем, и то: или да сваки број часописа и дневног листа уносимо за себе под разним инвентарским бројевима, — у том случају, кад касније све те бројеве укоричимо, имаћемо на свакој књизи онолико инвентарских бројева колико има часопис свезака или бројева, — или други и свакако правилнији начин, који се састоји у том, да часописе преко године уносимо у посебну картотеку, а онда на крају године, кад је комплетно цело годиште, да све бројеве заводимо у инвентар под једним те истим бројем. Даље је за правилно инвентарисање важно питање дупликата, т.ј. када има више истих примерака једне књиге. И у овом се случају може поступити на два различита начина: или, да све примерке заведемо под једним бројем, или сваку књигу за себе. Ово последње свакако је правилније, јер ово више одговара и самом карактеру инвентара, који нам тачно има одговорити на питање: колико књига има наша библиотека. Као треће истиче се питање: под којим ћемо бројем завести прву књигу у идућој години, т.ј. треба ли у новој години наставити с инвентарским бројевима тамо, где смо стали, или почети од броја један. Питање се може решити и на један и на други начин, али је свакако боље наставити на стари број; то је практичније, одмах видимо укупни број књига. Да би брзо могли сазнати, колико је књига набављено у новој години, може се текућем броју, с десне стране, додати редни број нове године.

Потребу инвентара треба истаћи не само за јавне, већ и за сваку мало већу приватну библиотеку. Баш на сопственој библиотеци морамо доказати, да се умемо служити њом. То ће пак само онда бити могућно, ако и на своју библиотеку применимо све основне принципе добро уређене библиотеке. Инвентари су драгоцене документи у сваком погледу. И ако је толико дивних, и јавних и приватних, библиотека пропало, ми ипак према случајно сачуваним инвентарима добијамо слику њихове вредности и значаја. За културну историју то је од важности.

Осим тога инвентар и приватном лицу може служити и у чисто практичне сврхе, у случају, ако своју библиотеку жели продати или поклонити.

И ако није могућно замислити библиотеку без инвентара, ипак нам инвентар не може практично служити за проналажење појединих књига у библиотеци. У ту сврху служе каталози који заузимају тако важно место у доброј организацији, да их називају: мозак библиотеке!

Без обзира да ли је приватна или јавна, библиотека служи читању, читаоцима, једном лицу, или неограниченом броју. Карактеристика сваког читаоца је у томе, да он жели, да се што пре снађе у библиотеци, да пронађе ону књигу, која му је потребна, било књигу неког одређеног, познатог му писца, или књиге из извесне групе, извесне научне или књижевне гране. Јасно је, да је инвентар у ту сврху сасвим неподесан, јер се он не

води азбучним редом писаца, нити су у њему књиге груписане по неком систему. Ако бисмо ипак хтели, да извесну књигу нађемо по инвентару, морали бисмо прегледати цео инвентар од првог до последњег броја, а то би значило трошити ванредно много времена. Дакле, баш супротно о-номе, што сваки читалац жели, наиме: да што брже нађе оно што му треба.

Да се томе доскочи, уведени су поред инвентара, т. зв. *каталози књига*, т. ј. *стручан опис књига уређен према утврђеним принципима*.

Најједноставнији је каталог, у коме се подаци о књигама сређују азбучним редом писаца. То је познати *алфабетски каталог*, који одговара на питање:

*Да ли су неки, или, који су све аутори заступљени у књигама библиотеке.*

Овај се каталог мора налазити у свакој библиотеци, јер он неопходно служи библиотекар, а може служити и читаоцима, који су у извесној мери упућени у литературу, т. ј. познају ауторе књига, које желе читати.

Али, претпоставимо, да читалац жели пронаћи књигу из неке одређене групе књига: филозофије, књижевности, а не зна аутора. У том случају настаје потреба за другим каталогом, т. зв. *систематским*, који надопуњује алфабетски, и који одговара на питање:

*Колико и какве књиге има библиотека о неком одређеном питању, или из неке научне или књижевне гране.*

Уређење систематског каталога оснива се на сасвим другом принципу него уређење алфабетског каталога. — Док је уређење алфабетског каталога чисто техничке природе, уређење систематског каталога оснива се на нарочитим, често сложеним чињеницама према којима се књиге групишу у поједине групе. Израда овог каталога тражи специјално, стручно и опште образовање.

У основи систематског каталога лежи делење књига по материји. Да се то изведе, треба усвојити известан принцип. У разлици тог принципа, лежи разлика између појединих систематских каталога.

Систематски су каталози много старији него што се то обично мисли. Постојали су и у старој библиотеци асирског краља Асурбанипала, која је, како нам је познато, основана још у VII веку пре Христа у старој Ниниви. Све књиге које су сачињавале ову библиотеку биле су подељене на 25 великих група. У 14 група биле су сређене књиге, које су се односиле на „ствари земље“; у преосталих 11 књиге, које су се односиле на „ствари неба“.

Систематски каталог постојао је и у Александријској библиотеци — Калимахова класификација! — и у библиотеци у Тебама; грчке и римске библиотеке, па и библиотеке средњег века имале су такође своје систематске каталогe.

Основа великог дела модерних систематских каталога лежи на деоби, коју је још 1623 год. израдио познати енглески филозоф Бекон. Она се оснива на деоби духовних човекових способности

на: меморију — историја; фантазију — поезија; разум — филозофија. Беконова деоба ушла је као основа и у децималну класификацију књига, која данас спада у најраширеније системе класификације књига. Ова се класификација састоји у томе, што се све књиге деле у десет основних група, свака са својим подгрупама и посебним ознакама. Главне су групе:

1. група — 0 — дела општег карактера (где се говори о разним темама). Овамо спадају речници, енциклопедије, зборници различитог садржаја, периодична издања;
2. група — 1 — филозофија;
3. група — 2 — религија;
4. група — 3 — друштвене науке;
5. група — 4 — лингвистика;
6. група — 5 — тачне науке;
7. група — 6 — примењене науке;
8. група — 7 — уметност;
9. група — 8 — књижевност;
10. група — 9 — историја.

Поред овог система стручних каталога — који је највише у употреби у Америци, Енглеској и Русији — постоји још једна друга веома раширена врста систематског каталога — у употреби у Немачкој, Француској — т. зв. *каталог по главној речи*: — Schlagwortkatalog, или француски каталог „par mots souches“. Енглези употребљавају назив: субјект-каталог, каталог-диксионер. Суштина каталога састоји се у томе, да се све књиге које се налазе у библиотеци групишу око извесних

„главних речи“. На пр. уз реч *душа*, биће наведена сва она дела, која говоре о души; уз реч: *математика*, све главне књиге које говоре о математици. Наравно, да је свака група овако издвојених књига опет сређена алфаветским редом писаца. Ради лакше и брже оријентације, групе се међу собом деле картонима посебне боје, т. зв. „делитељима“.

На сваком картону и на свакој књизи означаје се број или условно слово, које показује групу у коју књига спада и редни број књиге у дотичној групи. То је т. зв. *сигнатура књига*, која је ванредно важна, јер се према њој књиге слажу на полице и проналазе у магацину књига.

Каталози могу се штампати, или израдити у облику картотека, т. ј. састојати се из појединих помичних карата. Штампани каталози имају извесна нарочита преимућства; сваки их читалац може лично набавити и прегледати не само у библиотеци, већ и код куће. Ипак је велика мана ових каталога њихова нееластичност. Да се унесу нове књиге, морају се штампати додаци каталозима, допуне. Принове се не могу уносити у текст штампаних каталога; код каталога — картотеке — тај је посао могућан, једноставан и лак.

За израду картотечног каталога постоје извесни „стандартни“, т. ј. интернационални картони — (француски назив „*fiche*“) — утврђене величине: 12,5 см. на 7,5 см. При дну сваког картона налази се рупица, да се поједини картони, који се у правилу слажу у нарочите кутије за каталог са шипком, не би могли лако извући. Сваки картон

мора садржавати: презиме и име аутора; назив књиге; место и годину издања; име илустратора књиге; инвентарски број и ознаку књиге.

Сви означени системи имају и преимућства и мане, али се треба држати правила, да систем који је једном усвојен не треба без нарочите потребе мењати. Свака промена система уноси забуну и међу особље и међу читаоце. а осим тога изискује и знатне материјалне жртве, јер је израда каталога спора и запосљује много радне снаге. Т. зв. класификациона табела мора се налазити у свакој библиотеци на највиднијем месту, како би се читаоци могли брзо оријентисати по којим су принципима књиге сређене.

У односу према читаоцима, јавне библиотеке имају нарочите дужности. Створене у циљу, да служе најширим народним слојевима, оне настоје, да сваком читаоцу изађу у сусрет у највећој мери, да му у сваком погледу олакшају рад, да подстакну и развију његов урођени интерес према књизи и читању, да дођу с читаоцем у што ближу везу, како би се могли упознати с његовим нарочитим интересима, склоностима и потребама.

Читати — значи „упознавати се са садржајем извесне књиге“, мислима неког одређеног или неодређеног (анонимног) лица, које су изражене писменим знаковима. Важност читања у човековом животу поставља се на прво место, јер је човековом духу потребна духовна храна, као што је телу потребна материјална храна. Духовно просвећен човек лакше од непросвећеног побеђује, савлађује и бори се и с највећим неприликама. — Као на-

рочити циљ читања, а према ономе што се читањем жели постићи, означује се: — образовање и изграђивање духа; самообразовање; обавештавање и документација. Од нарочите је важности за читање поновно враћање на већ прочитан текст, прављење забележака и — коначно — „страшило свих библиотека“: подвлачење и прављење забележака на књигама, које се читају...

Корист поновног читања већ је давно запажена. Праву лепоту извесног текста тешко је схватити одмах, треба га прочитавати, навраћати се у размацима. То вреди и за научна дела као и за уметничка, прозу и поезију. Кад читамо по други или трећи пут, тек онда постепено осећамо сву лепоту и дубину изражених мисли. Поновно читање песничких дела упоређује се нарочито са слушањем музичких комада. Кад први пут слушамо неко музичко дело, тек делимично продиремо у лепоту и хармонију звукова. Емоција и естетско уживање све су већи, што дубље продиремо у целину и у детаље. То се у пуној мери постиже тек код опетованог, поновног слушања. Површно читање не води никаквом циљу. Оно је и штетно, јер само замара, оптерећује нашу меморију површним сликама и претставама.

Прављење личних забележака је веома важан услов успешног читања. Човек, како смо рекли, чита или да нешто научи, или да дозна неку нарочиту чињеницу која га интересује, или да се одмори, доживљујући пријатне емоције. Како меморија није развијена у толикој мери, да трајно задржи све што је прочитано, од велике је помоћи,

да се забележе бар главне мисли и она места која су нарочито деловала својом лепотом. У сређивању бележака може се држати хронолошког реда, или се могу средити по материји, алфаветским редом.

Правити забелешке, значи читати по систему, стварати властити резервоар из ког ћемо касније лако црпсти. Све прочитане књиге не можемо увек имати поред себе! Људи великог знања, и људи који су много читали, знају вредност ове методе.

Шарање и цртање по књигама јавне библиотекe нити је лепо, нити се може препоручити; оно је у већини случајева лоша навика. Књига, као најбољи пријатељ, мора бити предмет нарочитог интереса и старања! Свако намерно кварење књига, говорило би против љубави према књизи. Па ипак, дешава се да и најбољи читаоци, кад читајући књигу дођу на извесне мисли, аутоматски дају израз тим мислима на тај начин што их бележе на слободном простору странице. И ако је то лош обичај, има случајева, кад ови „коментари“ повећавају вредност књиге. Петраркине, Сервантесове или Толстојеве забелешке у сваком ће случају бити од великог значаја! Исто су тако, ради личног момента, значајне забелешке, па чак и скромне дискретне цртице означене оловком на књизи приватне библиотеке; оне придају и мање вредној књизи нарочиту драж и лепоту. Људи се толико пута навраћају, траже у књизи баш та скромно подвучена места, или забележену реч... У том случају забелешке замењују говор; лице које чита разговара с особом чија их је рука забележила; оне му помажу, да схвати извесне мисли и осећаје,

који би иначе остали непознати, неизречени, недоречени. Значај забележака на књигама приватне библиотеке згодно је приказао Пушкин у својој поеми „Евгеније Оњегин“. — Његова Татјана посећује дом вољеног човека. Случајно наилази и на његову библиотеку, и, као страствена читатељка, почиње да чита. Нижу се странице за страницама. На многима су безбројне забелешке: слова, крстићи, упитни знакови, цртице повучене ноктом, траг Евгенијеве руке... Баш ове маргиналије разоткривају пред Татјаниним очима Евгенијев лик: „Москвич в Гарольдовом Плащѣ“.

За читаоца је нарочито важно, да разуме оно што чита и зато текст не сме прелазити његове душевне могућности. То би га могло удаљити од књиге уопште. Ово је моменат на који нарочито библиотекари, који у сваком случају морају бити читаоцу од помоћи, морају свратити пажњу. Ако дете узме филозофско дело, оно му неће моћи корисно послужити, па и кад би га делимично схватило. Метода здравог и доброг читања састоји се у томе, да се постепено улази у вишу и тежу литературу. Тип вишег читаоца не ствара се наједанпут, већ постепено. У том су погледу нарочито драгоцени савети, што их читалац и библиотекар могу црпсти из књига једног од најпознатијих стручњака на пољу психолошког проучавања читаочевих интереса, Руса, Николаја Рубакина. Овај занимљив и много цењен стручњак започео је свој рад у детињству у приватној библиотеци своје мајке, која се налазила у Петрограду и била приступачна широкој публици. Као дечак, Рубакин се

непрестано поред мајке налазио у читаоници. За-  
волео је књигу, која је постала за њега читав  
свет, а осим тога је од најранијег детињства, кад  
сваки утисак оставља нарочити траг, имао могућ-  
ност да посматра читаоце и да прати утицај који  
на човека врши књига. Касније се овом питању  
потпуно посветио. Његови чланци и студије о  
психологији читалаца, као и његов институт за  
„Библиолошку психологију“, који се налази у  
Швајцарској, имају огроман значај.

О важности гласног читања, нарочито међу  
радњиштом, децом и на селу, говорићемо касније;  
овде морамо нагласити, у вези с читаоцима уоп-  
ште, да гласно читање има своју нарочиту вред-  
ност. Глас може много боље изразити оно, што је  
писац хтео казати, ако читач има потребне особин-  
е. — Гласно читање је уметност. Сваки не може  
добро читати. Има људи, који читају гласно на  
такав начин, да ни сами себ не могу разумети...  
Међу словенским народима нарочито се истичу  
Руси као одлични уметници гласног читања. На-  
равно, да се овде они који слушају јављају само  
као „пасивни читачи“.

У питању хигијене читања нарочито треба чи-  
таоцима скренути пажњу да књигу не примичу  
одвећ близу очију и да не читају уз слабу свет-  
лост. Нормална удаљеност књиге од очију износи  
30 сантиметара; осветлење мора имати јачину нај-  
мање од 10 свећа. Сматра се да нормална штам-  
пана слова, која не кваре вид, морају износити  
најмање 3 мм. Типографска јединица за величину  
слова износи 0,40 мм.

\*

\* \*

У раду с читаоцима у библиотеци треба свратити нарочиту пажњу на нове читаоце, који нису упућени у рад у библиотеци, за које често претставља велику тешкоћу и питање каталога и служење приручним делима и проналажење литературе. Има и таквих читалаца, који се једва решавају да прекораче праг библиотеке, који се т. р. морају „психички“ победити, да уђу у библиотеку, и ако то нарочито желе.

Јавна библиотека је заједнички дом, чија су врата отворена и деци и одраслима. И богат и сиромаш, и онај ко живи од плодова свог духа, стеченог знања и стручне спреме, као и онај, ко живи искључиво од плодова својих жуљавих руку, сви се подједнако могу користити књигама, које се у библиотеци налазе... За децу је нарочито карактеристична прича о малом зачараном шегрту наше познате дечје књижевнице Данице Бандић, „тетке Дане“, у којој се описује велики душевни напор, што га је мали шегрт морао извршити над самим собом, да уђе у библиотеку, која је касније постала извор његове највеће радости...

Библиотекар мора увек настојати, да изађе у сусрет сваком читаоцу, да га бодри, мора уложити пуно старање, да му нађе баш ону књигу, коју он жели. Ради упознавања каталога, упутиће га на класификациону таблу, која, како смо већ споменили, мора бити на највиднијем месту у библиотеци.

У интересу читалаца и библиотеке мора се обезбедити уредно враћање књига. У свакој јавној библиотеци књиге се издају на читање у читаоници и ван библиотеке.

При упису у чланство читалац добива легитимацију у коју се хронолошким редом уводе књиге, које се издају читаоцима на читање; дупликат легитимације (т. зв. лична чланска карта) налази се у читаоници и служи за контролу и као темељ за обраду статистике. Књиге имају своје посебне легитимације, т. зв. легитимације књига, које показују колико је пута књига читана, ко је читао и кад. Легитимација књиге је њен пасош!

Кад прима чланску легитимацију читалац својим потписом потврђује, да ће чувати интересе библиотеке. На свакој легитимацији налазе се рубрике: за ознаку датума, кад је књига издата; сигнатуру књиге; датум повратка и потпис чиновника који је књигу преузео. Осим тога, свака чланска карта има свој посебни број. Дупликат легитимације, лична чланска карта, разликује се само у толико од легитимације, што на чланској карти постоји засебна рубрика у којој читалац својим потписом потврђује, да је књигу узео. Ако се таква рубрика налази на легитимацијама књига, отпада разлика између читаоачеве легитимације и њеног дупликата.

Међу књиге, које се у јавним библиотекама не издају на читање ван читаонице, спадају: речници, енциклопедије, последњи бројеви периодичних издања и нарочито драгоцене књиге.

Занимљиво је питање система т. зв. слободног приступа регалима књига, који је у Америци и Енглеској освојио већину библиотека, и који у тим земљама вреди нарочито као основни принцип у раду с децом. Систем се састоји у томе, да сваки посетилац библиотеке има право слободног приступа књигама, да може сам прегледати и узети књигу коју жели. У појединим библиотекама на нашем континенту усвојен је овај систем само делимично, тако у Шведској само за лепу књижевност. У великој читаоници, која је добила поносан назив: „Храм народног образовања“, налази се преко 10.000 књига, које читаоци потпуно слободно прегледавају и узимају. Систем је за читаоца нарочито привлачан и, нема сумње, много доприноси ширењу љубави према књизи. Запажено је, да код овог система читаоци много радије посећују библиотеку.

Да се добије тачна слика о раду и успеху библиотеке, потребно је, да се у свим правцима њеног рада и делатности води тачна статистика. Она мора дати одговор на ова питања:

1 колики је годишњи број чланова библиотеке, по узрасту и занимању; код деце — по школама и по занимању родитеља;

2 колики је укупни, месечни и дневни број посетилаца библиотеке;

3 колико је књига издато на читање у библиотеци и ван библиотеке у један дан, недељно, месечно и годишње, са ознаком групе највише читаних књига.

Као што видимо, статистика нам даје одговор на сва главна питања о животу библиотеке. — Библиотека, чији је број чланова незнатан, која издаје одвећ мало књига, или коју читаоци никако или слабо посећују, мора настојати, да у свој рад унесе нове моменте и да уведе нове методе. Наравно, да слаба посета библиотеке може стајати у вези и с лошим и неподесним просторијама, слабом приновом научних и књижевних дела...

Међу друге важне моменте правилне администрације библиотеке спада: састав буџета; сређивање архиве и пропаганда библиотеке. — Тешко је поставити правило, које би у свим библиотекама могло бити од једнаке користи за састав буџета.

Свакој библиотеци, свакако, биће за састав буџета од највеће важности стечено искуство, које се оснива на посебном познавању месних прилика и које у великој мери условљује општи рад библиотеке.

Архиву библиотеке сачињавају њени рачуни и кореспонденција. Као главне могу се означити две групе, које морају бити сређене хронолошким редом: преписка — веза библиотеке са сличним и вишим установама; рачуни библиотеке.

Питање пропаганде библиотеке истиче се у вези с њеним основним задатком, да служи јавности. „Оно што не познајемо, то и не желимо“, — каже један библиотекарски стручњак. Читалац, који не зна за библиотеку; који не зна, да она постоји и где се налази, не може желети да је посети. Не сме се ипак заборавити, да је библиотека сама себи

највећи пропагатор; добро уређена и добро вођена библиотека, која има могућност да набавља нове књиге, часописе и дневне листове, биће увек посећена, јер ће њени читаоци бити у исто време и њени највећи пропагатори.

## ЈАВНЕ БИБЛИОТЕКЕ ЗА РАДНИКЕ И СЕОСКЕ БИБЛИОТЕКЕ.

Међу свим јавним институцијама библиотеке највише доприносе развоју личности.

**Леметр**

Пољопривреда није целокупан живот земље. Велики сеоски интерес је човечански интерес.

**Теодор Рузвелт**

27 марта 1931 год. директор Интернационалног радничког уреда, Албер Тома, упутио је Интернационалном институту за интелектуалну кооперацију, на молбу делегата француских радника, М. Жуо, предлог, да се проуче начин и питање, како би требало преуредити јавне библиотеке, па да оне постану што више приступачне радништву, да се и радништво користи целокупном доменом науке, књижевности и уметности.

Извршни комитет И. И. И. К., схватајући велику важност овога проблема, предузео је одмах потребне кораке и обратио се на поједине Националне комисије за интелектуалну кооперацију с молбом да свака у својој земљи проучи питање; специјални комитет Института, Комитет библиоте-

карских стручњака, коме је такође достављено питање И. Р. У., стао је на становиште, да је потребно испитати стање јавних библиотека у појединим земљама и установити, у колико њихова организација и састав књига омогућују, да се радништво користи јавним библиотекама. Преглед појединих извештаја и израда синтетичких закључака поверена је Французу Леметр-у, једном од најпризнатијих библиотекарских стручњака.

У својој студији, коју је израдио на основу извештаја јавних библиотека у појединим земљама, Леметр је у целости обухватио постављен проблем и означио правац којим се рад мора кретати да се дође до повољног решења.

Како су и само постављање овог питања и сугестије, које су тим поводом дане, од највећег значаја за рад јавних библиотека потребно је, да се у главном упознамо с основним моментима, који су потстакли проблем и с главним предлозима за његово правилно решење.

Култура појединих епоха нашег модерног доба може се судити према односу, што га друштво заузима према радништву. Спомиње се анегдота, како је једна млада, паметна и образована госпођа, преписујући текст у ком је било говора о значају и улози радништва у друштву, наишавши на реч „жуљавих руку“, коју није могла прочитати јер је била написана нечитљивим рукописом, с пуно уверења запитала: — „Каквих руку — нечистих?!”

Анегдота је карактеристична. И данас се често упада у погрешку, да, замишљајући радника, за-

мишљамо потпуно запуштеног човека. То мишљење, које је често латентно, механички се испољава, кад се спомене реч радник. Па ипак, ми смо већ раније видели, да је покрет, који је започело само радништво у циљу свог личног образовања као и образовања радничке деце путем библиотека, достојан сваког поштовања. На ономе, што смо раније споменули, у вези с историјом постанка јавних библиотека, морамо се нешто опширније зауставити.

У осамнаестом веку, у вези с великим проналасцима, развојем технике и индустрије, стварањем огромних градских средишта, настало је једно велико померање становништва из села у градове, где су људи у новој индустрији тражили запослење. Постепено се створио огроман број радника, пролетера, т. ј. људи, чији је живот и живот њихових породица зависио искључиво од њиховог најамног рада. Како су услови рада били ванредно тешки, и како је нова индустрија употребљавала и велики број деце, то се пред очима самог радништва све јасније истицала потреба удруживања и стварања већих институција заједничким материјалним сретствима — доприносима. Тај је покрет нарочито везан уз име чувене задруге ткачких радника у Рочделу, месту које се и данас сматра, као свето средиште великог радничког задругарског покрета који данас игра огромну улогу. Схватајући да ће своју борбу моћи олакшати једино под условом, да раде и у правцу радничког просвећивања, рочделски ткачи су, заједничким доприносима, основали прву јавну би-

блиотеку за радништво. Исто је тако, како ћемо то касније видети из историје дечјих библиотека, и прва дечја библиотека основана на иницијативу радника.

Статистички подаци о броју радништва по појединим, нарочито индустријским земљама, показују, да и данас на радништво, т. ј. на људе, који живе искључиво од најамног рада, долази једна трећина и више од целокупног становништва. Радништво и данас живи у тешким условима; време које радник може употребити на своју интелектуалну разоноду и изграђивање свог духа, веома је ограничено. С друге стране, баш у наше доба, више него икад, јасно се осећа потреба, да се сваки човек што више снабде корисним знањем, како би се могао одржати у животу. Логично је, да је питање преуређења јавних библиотека у корист радништва — као библиотека које служе најширим народним слојевима —, морало наићи на спонтан одзив. Питање је постало нарочито важно у вези са скраћењем радног дана од 10—12 сати на 8. Од тог доба су јавне библиотеке постале право оруђе интелектуалног развоја радника.

\*

\*   \*   \*

Од радничких библиотека, што су их основале поједине радничке коморе, највећа је у Бечу — 25.000 свезака; у Луксембургу — 15.629 свезака; у Швајцарској радничко удружење, l'Union ouvrière има 32 библиотеке са укупно 101.797 свезака; у Белгији основане су 283 социјалистичке библио-

теке; раднички синдикати основали су четири и то: текстилни синдикат у Гану; дијамантски синдикат у Анверсу; општински чиновници у Брислу; текстилна федерација у Вергјерсу.

За реформисање јавних библиотека у корист радништва, а према резултатима, које је дала спроведена анкета Института за интелектуалну кооперацију, тражи се:

1. бољи распоред радног времена — да библиотеке раде без дужих интервала и да су отворене до касно на вече;
2. привлачно, унутрашње уређење, сале за конференције, за пројекције, изложба књига, излагање листе нових књига, веза између персонала и читалаца, веза са школом;

Нарочито се препоручује:

1. повећање броја библиотека;
2. издавање специјалних радова популарног карактера;
3. стручна спрема библиотекара;
4. одгој радника читача, у вези с нарочитим старањем библиотеке о радничкој деци.

\*

\*     \*

Од земаља, које су се досада бавиле издавањем специјалних књига за радништво, т. зв. популарних књига, прво место припада Америци. Под називом „Reading with a purpose“, Удружење америчких библиотекара издаје збирку књига, која је одређена за народ. Досад је изашло 50 дела. Продано је преко 700.000 примерака. Сиже је

књига разнолик: психологија, литература, преисторијски човек, француска револуција, спољашња политика, архитектура, биологија, савремена Европа, Христос, географија, ментална хигијена, социјални проблеми итд. У европским земљама 13 сличних књига изашло је у Мађарској. Оне се односе на државну конституцију, природне науке, економију, мађарске песнике, мађарску историју. Књиге се издају по нарочитој жељи министарства просвете. У Румунији министарство рада издаје нарочиту серију књига под називом „Bibliothèque du travail“. Досад је изашло укупно 3.000 примерака и то: — Историја социјалних идеја, Увод у политичку економију, Румунски приповедачи, Шта може постати радник, Рационализација рада и социјална политика.

О задацима јавних библиотека према радничкој деци, говорићемо у вези с дечјим библиотекама уопште.

\*

\*   \*   \*

Као што је савремени библиотекарски покрет морао обратити највећу пажњу на социјалну организацију библиотека у циљу што успешнијег служења радништву, које у индустријским земљама заузима тако важно место, потребно је да библиотекарски покрет у претежно пољопривредним земљама обрати што већу пажњу на оснивање и организацију сеоских библиотека.

Библиотеке не смеју и не могу зауставити и ограничити своје деловање искључиво на градско становништво! Књига је исто тако потребна селу као и граду.

Статистика нам показује, да процентуални однос аналфабета у појединим земљама с претежно сеоским становништвом, дакле у аграрним земљама, постепено и накнадно обухвата и она лица, која су у детињству ишла у школу и научила читати и писати. Та карактеристична, али и веома жалосна чињеница, показује, да је обавезна настава, која троши милионе народног блага, духовне и физичке силе огромног броја радних снага, наставника и наставница, скоро узалудна, ако се сеоском становништву не да могућност, да своје у основној школи стечено знање непосредно примењује читајући и након завршетка школе добре и корисне књиге. Питање је подједнако важно и за женску и за мушку омладину. Женска деца на селу, па и она која с највећим успехом заврше основну школу, већ неколико година након иступања из школе, сасвим заборављају стечено знање. У доби од 18 до 25 година поновно постају аналфабете, јер не знају ни читати, ни писати! Једва им у изузетним случајевима остаје толико знања, да могу потписати своје име, а у већини случајева ни толико. Општа непросвећеност на селу онемогућује женама, и онима које би иначе могле доћи у прилику да добију књигу, да се баве читањем. — *На селу жена која чита, скоро се равна с неморалном женом.*

Код мушкараца није питање много боље. И мушка деца у правилу заборављају у школи стечено знање, и тек кад дођу у војску, онда, силом прилика, поново покушавају, да се присете онога, што су раније знали....

Селу недостају културне установе за ваншколско образовање, које постоје у градовима: музеји, позоришта, народни универзитети, кинематографи с поучним филмовима, сталне и периодичне просветне изложбе, које омогућују градском становништву, да преко њих шири хоризонт свога знања. Сви људи, који се баве проучавањем села и прилика на селу, дижу глас и траже, да се и у селима поправе прилике у правцу његовог већег културног развоја, траже, да се и у селима подигну културне установе, које су и њему, као и градовима неопходно потребне. Само под тим условима моћи ће се постићи хармонија између села и града; само на тај начин постаће село привлачно, престаће бежање из села у град, које данас ствара по градовима пренатрпаност становништва и ставља град пред читав низ врло замршених, а често и неразрешивих проблема.

Излажући своје погледе о потреби организације сеоских библиотека, каже Др. Франц Шривер у својој практичној и лепој књизи „Die Dorfbücherei“ (Штетин, 1926) на стр. 3: —

„До пре кратког времена питање библиотека било је ствар града. Данас се настоји, да обухвате и село. То се не сме схватити, као да раније у малим варошима и селима није било никаквих библиотека. Напротив, оне су биле многобројне и честе. Новина се састоји у томе, да се у градовима педагошким и техничко-организационим искуствима, дошло до извесне, и ако скромне, методике народних библиотека (јавних), и да ова методика настоји да дође до израза. У граду је о-

сновно питање о циљу и начину рада библиотеке, и ако не потпуно, ипак на више начина расветљено. У селима је ово питање још увек отворено. Још увек недостаје јасно схватање правог циља сеоских библиотека, њихових педагошких намера и могућности.“

До најновијег времена, једине књиге, које су се читале на селу, у колико су се уопште читале, биле су, у најбољем случају, народне песме, затим стари календари и сановници. Међутим, стварни интерес сељака далеко премашује ову литературу. Међу књигама, које се нарочито препоручују за сеоске библиотеке, спадају све оне књиге, које могу корисно послужити сељаку у његовом раду на унапређењу села и сеоског господарства; од забавних књига оне, које му могу највише користити у циљу буђења општих друштвених симпатија и стварања јасних претстава о низу појмова који га нарочито занимају. Међу романима, који су заступљени у сеоској библиотеци играју велику улогу путописни и историјски романи, који на забаван и лако доступан начин, задовољавају сељачке интересе у упознавању нових крајева и урођену љубав према догађајима који су се одиграли у прошлости.

Свака сеоска библиотека, као и градска, поред уочавања постојећег интереса и његовог непосредног задовољења, имаће и свој шири програм. Чи градска ни сеоска јавна библиотека не сме стајати искључиво под утицајем недовољно развијених читалачких жеља, већ се мора изграђивати на основу културних погледа и „водеће културне

воље“ — ihren Bestand aufbauen aus kulturellen Ansichten und aus kulturellen Führerwillen — како каже споменути аутор Др. Шривер. У правцу овог нарочитог рада библиотека, велику улогу игра проучавање читалаца појединачно и у групи, проучавање њихових духовних интереса и социјалних прилика.

Нарочито се мора обратити пажња на техничку страну читања. Од способности читања — Lesefertigkeit — добрим делом зависи избор књига. Посетиоцу сеоске библиотеке, који још није у довољној мери савладао технику читања, мораће се у првом реду давати илустроване књиге, а тек онда, постепено, друга литература. — У овом ће се случају моћи згодно применити метода гласног читања, која је уопште омиљена међу сељацима. У нашим селима, где је број сеоских библиотека веома мален, слика сељака окупљених око лица које чита — није ретка. У једном селу, на ову мисао да чита сељанима, дошла је сасвим самостално једна мала десетогодишња девојчица. Девојчица је била ванредно талентована и страшно волела књиге, које је кришом почела читати већ у петој години; читати је научила из новина. Како се дете радо дружило са сељацима и сељанкама, наскоро су они из разговора с њом дознали, да она зна све „што се у свету догађа“... У почетку, с извесним малим неповерењем, али касније, постепено, постала је девојчица њихова жива библиотека. Кад је 1904 наступио руско-јапански рат, који је међу сељацима изазвао огромно интересовање, сваке недеље, чим би изашли из цркве, се-

љаци су окруживали девојчицу и слушали њено гумачење. Читање појединих историјских дела, народних песама и прича, дневних листова, продужавало се често до касно на вече. Међу слушаоцима било је и млађих, али и старих, већ сасвим седих сељака, који су нетремице слушали сваку њену реч, и ако су, иначе, имали сасвим своје посебно гледиште на женску децу.

Мала анонимна радница радила је на овај начин пуне две године. Кад је касније отишла на школе, она је своје омиљено занимање настављала, чим би се преко летњих ферија вратила кући.

Пример је ванредно карактеристичан и показује да је у самој ствари и код сељака развијен смисао према књизи, само су потребни организација и систематски рад.

Веза између јавних градских и сеоских библиотека нарочито је добро спроведена у Данској. У овој земљи, како смо раније навели, а на основу закона о јавним библиотекама из 1930 год., заведен је *систем централних библиотека*, који се састоји у томе, да се свакој већој јавној градској библиотеци опредељује подручје на коме она опскрбљује књигама све сеоске библиотеке.

До 1920 год. било је у Данској око 1000 сеоских библиотека, које су се звале парохијалне библиотеке. Ове су библиотеке биле слабо снабдеване, већином старим књигама, које су потицале још из епохе рационализма, кад је већина тих библиотека основана. Како у Данској не постоје велики амерички и енглески „монстр-градови“,

како није било могуће завести специјални порез за издржавање библиотека, морала се извести реформа у правцу стварања интимне везе између градских и сеоских библиотека. На тај је начин, ипак, и кроз сеоске библиотеке прострујао нови живот! Централне библиотеке су дужне да, поред свог редовног рада, позајмљују књиге сеоским библиотекама, а осим тога да их помажу стручним саветима.

У извештајима ових библиотека нарочито се наглашује, да реч „централне“ не сме завести на криви пут, да то не значи, да мале сеоске библиотеке, којима централне позајмљују књиге, нису самосталне, да оне у административном погледу зависе од централних! Напротив, свака и најмања сеоска библиотека потпуно је аутономна; назив „централна“, што га носе веће обласне библиотеке, служи само зато, да значи, да је та библиотека место одакле све мале библиотеке могу позајмљивати књиге, које оне немају. — Централна библиотека осредње вароши има око 25—70.000 дела (број становника 10—70.000). Сеоско подручје које опскрбљује оваква једна централна библиотека броји 100—200.000 становника. Шема централе у Есбјергу, на Јутланду, показује, како је свака и најмања сеоска библиотека њеног подручја, преко ње и других централних библиотека с којима је она у вези, — везана и са највећом, Краљевском библиотеком у Копенхагену! Централа у Есбјергу издаје годишње око 100.000 дела својим грађанима; око 27.000 сеоским библиотекама свога подручја.

Извор буџета данских библиотека је, у главном, кредит, што га дају општине; држава даје субвенцију која износи 80% локалне субвенције на 100.000 франака; 40% на 66.000 франака; 20% на сваку суму испод тога. Годишњи кредит јавних библиотека у Данској, варошких и сеоских, износи укупно 13,000.000 франака; држава плаћа од прилике половину.

### ПРИВАТНЕ БИБЛИОТЕКЕ У ОПШТЕМ БИБЛИОТЕКАРСКОМ ПОКРЕТУ.

Немати осећаја за књигу, значи  
немати осећаја за врлину, славу,  
љупкост и доброту.

Сент Бев

Ма колико да данас све већу пажњу привлачи питање јавних библиотека, које, — било као државне, самоуправне, или као установе извесних корпорација, — већ по својој основној намени, служе ширим круговима читалачке публике, ипак нас интересује и питање уређења приватних библиотека, т. ј. библиотека које појединци уређују за себе према свом укусу, својим научним и литерарним склоностима, јер оне у великој мери доприносе развоју љубави према књизи уопште, а преко тог и покрету на оснивању јавних библиотека.

Остављајући по страни оне појаве, где појединци скупљају књиге и излажу их у скупоценој опреми и у скупоценим витринама само као лук-

сузне објекте, ми ћемо се позабавити оним приватним библиотекама у којим се свака књига веже за личност њиховог власника, који их, не пренебрегавајући њихов спољашњи изглед и опрему, откупљују у првом реду ради њихова садржаја и у циљу читања.

У овом разматрању намећу нам се три питања:

Прво, да ли бисмо могли бити без наше приватне библиотеке.

Друго, какве књиге мора садржавати наша приватна библиотека.

Треће, уређење приватне библиотеке, у ужем смислу.

\*

\*     \*

Као израз посебних склоности и потреба, приватне библиотеке ће увек заузимати ванредно важно место у нашем животу. Процес социјализације друштва и друштвеног живота, никад неће отићи тако далеко, да потпуно уклони индивидуалне склоности, нити ће бити могуће, да колективни облици задовољења наших потреба — психичких, као ни физичких, замене индивидуалне, на свим пољима и у сваком случају.

Прво што тражи сваки интелегентан човек, кад уђе у приватни стан, то је: књига. Тражимо је инстинктивно, по навици. Она и најбеднијем уређају даје нарочиту лепоту. И обратно! *Без књиге и најлуксузнији намештај одбија!* Стара је и позната реченица државника Цицерона, да је соба без књиге исто што и тело без душе. Као Цице-

рон, у истом су смислу, уз извесне варијанте и надопуне, говорили и други велики људи и жене, који су и сами у свом животу имали могућност, да осете значај и вредност књиге. Ма где био, ма како далеко од света, с књигом је човек ипак у свету и то у најодабранијем свету.

Емил Анрио, стручњак, који се нарочито бавио овим питањем, а посебно избором књига за приватне библиотеке, згодно примећује, да читати значи „додавати другог себи“, „ajouter autrui à soi“ — упоређивати, сједињавати или разједињавати, делити мисао другога од своје сопствене мисли. Маколико да се овај процес врши у јавној библиотеци, основа му је обично у приватној библиотеци, у оном мањем или већем броју књига, које смо од детињства гледали у нашем сопственом дому, које смо подједнако гледали у рукама старијих, које смо често крадимице, често после велике молбе — и сами добивали, или које смо касније постепено и сами прикупљали. Сви велики читачи и сви велики љубитељи и поштоваоци књиге, у већини случајева, били су у исто време и власници великих личних библиотека, које прелазе с поколења на поколење. Књиге из наше личне библиотеке имамо у свако време. Књига образује наш дух. Библиотека је његова радионица, радионица духовне формације. Колико год је приватна библиотека потребна појединцу, она је поготово неопходно потребна породици, која ради својих млађих чланова мора подешавати читав свој живот у смислу што веће узорности. Књига у кући је најјаче васпитно средство. Отац, мајка,

старији брат или сестра уз књигу, већ самим тим, неизмерно много делују и остављају у дечјој успомени неизбрисив траг.

И ако се уопште не да замислити и не сме бити дом без књига, без приватне, па макар и најмање библиотеке, поготово то вреди у оном случају, кад је у дому и жена. Жена је „царица“ приватног живота. Њу окривљујемо и њу у првом реду тражимо у сваком случају, кад у кући приметимо нешто што нас привлачи или одбија. Она је у првом реду позвана да се стара о образовању духа, да ствара образовани друштвени круг, а то је могуће само, ако и сама има развијен душевни живот, ако се и сама бави књигом, ако јој и сама даје достојно и одговарајуће место у свом стану и у свом кућном буџету. Велика улога жене у формирању друштва позната је из историје културе свих народа. — Ренесанса, образовано друштво XVIII века, интернационални и национални напредак друштва, не да се замислити без образоване жене.

Култ књиге је најлепши и најелитнији култ. Ко је много чита, са знањем и разумевањем, не може бити зао. Имао је прилике да себе анализира — анализирајући, да се упоређује — упоређујући, да свесно и несвесно иде за најбољим примерима.

Видели смо да, коликогод су старе јавне библиотеке, да су исто толико и још много старије приватне библиотеке. За велико, опште ширење културе, потребно је, да добре књиге иду у десетинама хиљада примерака. То се без великог броја

приватних библиотека не да замислити. Онако као што је потребан хлеб, тако исто мора бити потребна и књига. Сви велики, културни народи су у исто време и велики штоватељи књиге. Библиотеке појединих угледних личности, а често и најскромнијих грађанских породица, претстављају читаве драгоцености, које се бележе у општем уметничком и научном државном инвентару. Стара, културна Француска, Немачка, Русија пуне су огромних приватних библиотека, које високо дижу њихов културни углед.

\* \* \*

Питање избора књига приватне библиотеке је питање индивидуалног укуса, тежњи и потреба. Маколико да би се могло назвати педантеријом давање савета у овом погледу, ипак се могу, без наметљивости, означити извесни услови избора.

Анрио у својој књижици — *L'art de former une bibliothèque privée* — у којој, како смо већ споменули, специјално говори о избору књига, поделио је све књиге по материјама, и, средивши их хронолошким редом, почињући од XVI века па до наших дана, установио је међу њима, за сваки век посебно, „*stepenice вредности*“, „*echelle des valeurs*“. Књиге из сваке поједине области, сваке периоде од 100 година, дели у три групе А, В, С, тако да у групу А уноси оне књиге које из те области мора имати свака приватна библиотека. То су оне књиге које аутор назива књигама од највеће вредности — „*de première grandeur*“. У групу В спадају књиге мањих ауторитета; у групу С остале књиге, које

за поједине скупљаче могу имати нарочит интерес. Као групе књига, које мора имати свака приватна библиотека, долазе у обзир: — поезија, романи, позоришна дела, мемуари и кореспонденција, критика, историја књижевности, монографије, историја, путописи, библиографија, речници, лингвистика.

Као што јавна библиотека, поред ограничења која јој намећу стварне околности, ипак мора имати читав низ дела која су основ сваке правилно и добро вођене јавне библиотеке, тако и најмања приватна библиотека не може бити без неких нарочито значајних и важних дела. Добро уређена приватна библиотека, *поред дела домаћих писаца*, књижевника, песника, филозофа, есејиста, научника, — мора имати и сва главна дела стране књижевности, оригинале или преводе, почињући од главних дела класичне старине, до најновијег доба. Емил Анрио наводи, да у добро уређеној приватној библиотеци, уз остале, морају бити заступљени: Хомер, Софокло, Платон, Сафо, Демостен, Тукидид, Плутарх, Виргил, Хорације, Сенека, Тито-Ливије, Цицерон, Цезар, Плиније, као и Шекспир, Милтон, Бајрон, Дикенс, Маколеј, Гете, Шилер, Хајне, Новалис, Кант, Ниче, Судерман, Данте, Петрарка, Бокачио, Ариосто, Тасо, Сервантес, Калдерон, Камоенс, Пушкин, Гогољ, Тургенев, Лермонтов, Толстој, Достојевски, Горки, Мицкијевић, Ибсен, Бјернсон... Исто ће се тако у доброј приватној библиотеци морати налазити и дечји класици почињући од Робинзона, па до савременог великог америчког писца Марк Твена, који је осво-

јио сва дечја срца. Домаћим дечјим писцима мора бити дано нарочито место.

\* \* \*

Што се тиче нашег трећег питања, питања уређења приватне библиотеке у ужем смислу, то његово решење, у главном и у првом реду, зависи од њене величине, од броја књига, које је сачињавају и од њихове разноврсности, т. ј. разноврсности научних дисциплина и лепе књижевности, која је у дотичној приватној библиотеци заступљена. Али, одмах морамо нагласити, ма колико иначе била малена наша библиотека, да је од велике користи, ако је уредимо по извесним начелима која вреде за све библиотеке, ако желимо да од њих имамо стварну корист.

Знамо да су приватне библиотеке често бројале неколико десетина хиљада књига и више. Али, и приватна библиотека с много мањим бројем књига може бити од огромне вредности; *вредност библиотеке ни у ком случају не треба ценити по броју књига, већ по избору књига.* И приватна, као и велика јавна библиотека, може бити „мртва“, па ма колико књига имала, ако је састављена од случајних, а не с нарочитим старањем одабраних дела.

У свакој приватној библиотеци потребан је у првом реду тачно вођен инвентар књига у који се, како знамо, уноси све што се односи на саму књигу; наслов, име аутора, место и година издања, кад и где је књига набављена, цена. Ако је књига поклоњена, или добијена на који други начин, од

кога и кад. Поред инвентара најважнији је каталог. Биће корисно, ако библиотека поред општег алфаветског каталога, располаже и са систематским каталогом, који олакшава правилно искоришћавање библиотеке. Деоба књига на групе корисна је не само кад су у библиотеци заступљене књиге из различитих подручја науке, или различитих грана књижевности, већ је и у чисто „специјалној“ библиотеци могућно провести деобу; што је деоба детаљнија, лакша је употреба библиотеке. И у случају кад би се библиотека састојала искључиво од романа, песама, позоришних комада, и онда бисмо могли и морали провести класификацију књига. Добре стране правилно класификоване библиотеке огледају се и у психичком дејству које производе ред и систем.

У вези с питањима правилног уређења приватне библиотеке мора се истаћи важност и значај места и простора што га заузима библиотека. У сваком дому књиге треба да заузму најлепше место. Човек се суди по књигама, по ономе што чита и према томе како с књигама поступа!

У овом послу треба нарочито нагласити начело концентрације, потребу, да се све књиге држе на једном месту, у једној соби. Дечје се књиге не смеју издвајати и смештати у посебну собу; соба у којој се налазе књиге претставља храм који мора бити заједнички за целу породицу. У томе ће се храму окупљати чланови породице у дугим зимским вечерима, појединим пријатним часовима дана, који касније, нарочито на дете, остављају трајан утисак, врше велико васпитно дејство, а нарочито буде и развијају љубав према књизи.

Рад на ширењу приватних библиотека доприноси општем схватању значаја и вредности књига и библиотека; људи који су се у детињству упознали с књигама, који су се у детињству научили ценити књиге, потпомоће свом душом и с пуно разумевања напоре за оснивање, одржавање и унапређење јавних библиотека тако потребних савременој просвети и општој култури.

Споменути француски писац сматра и књижницу од десет књига, *dix dilectae*, десет најмилијих писаца, библиотеком, али предвиђа и мању библиотеку дајући и у том случају веома драгоцене сугестије, које се могу довести у везу с општим правилима о методама читања, о којима смо раније говорили. „Кад би „— вели овај писац —“ морали наше захтеве у правцу приватне библиотеке смањити на минимум, кад би она морала ићи чак и испод оне најмање границе, која се означаје са десет књига, десет најмилијих писаца из појединих група, *dix dilectae*, онда би нас наша потреба за приватном библиотеком морала довести до састављања једне личне антологије у коју би од сваког најмилијег писца унели бар оно што нам је најдраже, и то: — неколико страница из Корнеја, Расина, Превоа — Манонина смрт —, Волтера, Диде-роа, Шенје-а, Ламартина, Иго-а, Мисе-а — Једно изгубљено вече, Ноћ у августу, Успомена —, Бодлера, Стендала, Балзака — Остављена жена —, Мишле-а — Једна страна из Жан Д'Арк и Мој живот —, Флобера, Верлена — Л'епе галант и Ле роман сан парол!

Правећи план и израђујући белешке оних делова прочитаног текста које ћемо унети у нашу антологију, можемо се служити двојаким методом. Кад радимо на брзину, немајући времена, наше белешке ће садржавати: сигнатуру књиге, име писца, наслов, страницу и ознаку теме или питања, о коме се говори на том месту књиге; у другом случају, кад располажемо с више времена, на нарочитим картонима, које ћемо касније лако моћи средити уз све наведене податке, забележићемо, у кратко најзанимљивија места, или ћемо их навести у оригиналном облику.

Одгојни значај приватних библиотека за децу у пуној мери нам показује „читалачка страст“ у Русији. Велика улога приватних библиотека у општем библиотекарском покрету нарочито долази до израза тамо, где мрежа јавних библиотека још није продрла и где библиотеке приватних лица, захваљујући културној вољи њихових власника, т. р. замењују јавну, опште доступну библиотеку.

# 5

## **ПРЕГЛЕД ДОПУЊЕНИХ НАСЛОВА У ДИГИТАЛНОЈ БИБЛИОТЕЦИ**

1. ИСТОРИЈА СРПСКОГ ПРАВА У НЕМАЊИЋКОЈ ДРЖАВИ:  
ДЕО 1.  
Др Теодор Тарановски  
Београд: Издавачка књижарница Геце Кона, 1931.
2. ЗАКОН О НАРОДНИМ ШКОЛАМА  
Београд: Издавачка књижарница Геце Кона, 1935.
3. ИСТОРИЈА СРПСКОГ ПРАВА У НЕМАЊИЋКОЈ ДРЖАВИ:  
ДЕО 2.  
Др Теодор Тарановски  
Београд: Издавачка књижарница Геце Кона, 1931.
4. ИСТОРИЈА СЛОВЕНСКИХ ПРАВА: ИЗВОДИ  
Милан Томић  
Београд: Б. и., 1937.
5. ЗАКОН О ПРАВИМА И ПОВЛАСТИЦАМА ПОДОФИЦИРА,  
КАПЛАРА И РЕДОВА ОДЛИКОВАНИХ ЗЛАТНИМ  
ВОЈНИЧКИМ ОРДЕНОМ КАРАЂОРЂЕВЕ ЗВЕЗДЕ СА  
МАЧЕВИМА ЗА ОСВЕДОЧЕНУ ХРАБРОСТ  
У РАТУ 1914–1920. ГОДИНЕ  
Београд: Штампарска радионица Министарства  
Војске и Морнарице, 1931.
6. СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ НАРОДНОГ  
ПРЕТСТАВНИШТВА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ  
Београд: Графички уметнички завод „Планета”, 1932.
7. АНТОЛОГИЈА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ МИСЛИ  
И НАРОДНОГ ЈЕДИНСТВА  
Др Виктор Новак  
Београд: В. Новак, 1930.
8. ВУК КАРАЦИЋ И МИЛОШ ОБРЕНОВИЋ  
Јаша М. Продановић  
Београд: Еос, 1938.

9. ЗАКОН О ИЗБОРУ НАРОДНИХ ПОСЛАНИКА  
ЗА НАРОДНУ СКУПШТИНУ  
Београд: Издавачка књижарница А. М. Поповић, 1938.
10. ЗАКОН О УСТРОЈСТВУ ВОЈСКЕ И МОРНАРИЦЕ  
Београд: Штампарска радионица Министарства  
Војске и Морнарице, 1931.
11. ЗАКОН О ЧИНОВНИЦИМА (Ч. 3.)  
Београд: Државна штампарија Краљевине Југославије, 1931.
12. ЗАКОН И УСТАВ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ  
Београд: Свети архијерејски синод, 1931.
13. ПРАВО ПОБИЈАЊА ИЗВАН СТЕЧАЈА  
Др Божидар С. Марковић  
Београд: Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон, 1935.
14. ЗАКОНИК О СУДСКОМ КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ  
Београд: Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон, 1940.
15. ВОЈНИ КРИВИЧНИ ЗАКОНИК КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ  
Београд: Издавачка књижарница Геце Кона, 1931.
16. СА СТАРИХ ЖИЦА: ПЕСМЕ  
Стеван П. Бешевић  
Београд: Народна просвета, 1931.
17. УРЕДБА О КОМАНДИ МОРНАРИЦЕ  
Београд: Штампарска радионица Мин. Војске и Морнарице, 1930.
18. ПРАВИЛНИК О КОЛАУДОВАЊУ И СУПЕРКОЛАУДОВАЊУ  
ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА МИНИСТАРСТВА ГРАЂЕВИНА  
Београд: Графичка радионица Министарства грађевина, 1931.
19. ЗБИРКА ЗАКОНА И НАРЕЂЕЊА О МЕТАЛНОМ НОВЦУ  
Београд: Штампарија Драг. Грегорића, 1925.
20. ПРОБЛЕМ ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ И ШКОЛСКИХ КЊИГА  
Љубљана: Тискарна Макс Хроватин, 1938.

# 6

## **ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА**

1. АЈНШТАЈН У ВРЕМЕНУ И ПРОСТОРУ:  
ЖИВОТ У ДЕВЕДЕСЕТ ДЕВЕТ ЧЕСТИЦА  
Самјуел Грејдон  
Београд: Лагуна, 2025.
2. ОПАСНОСТ ПУШЕЊА У КРЕВЕТУ  
Маријана Енрикес  
Зрењанин; Нови Сад: Агора, 2024.
3. БЕЛИНА СУТРА  
Живојин Павловић  
Нови Сад; Зрењанин: Агора, 2024.
4. FLOTEL EVRORA  
Владимир Томић  
Београд: Чигоја штампа, 2025.
5. НАПРСЛИНЕ  
Клара Власакова  
Београд: Блум издаваштво, 2024.
6. НЕКИ ЧОВЕК  
Кеићиро Хирано  
Београд: Геопоетика издаваштво, 2025.
7. SAPERE AUDE  
Јованка Живановић  
Нови Сад: Футура публикације, 2024.
8. ЧОВЕК И ТЕХНИКА: ПРИЛОГ ФИЛОЗОФИЈИ ЖИВОТА  
Освалд Шпенглер  
Београд: Хоплит, 2024.
9. ПУЦАЊ У ПРАЗНО  
Владислав Бајац  
Београд: Геопоетика издаваштво, 2024.

10. УМЕЋЕ ДОСТИЗАЊА СРЕЋЕ  
Епикур  
Београд: Хоплит, 2024.
11. РУМЕНКА  
Беат Штерхи  
Лозница: Карпос, 2025.
12. ПЛИМА  
Инга Абеле  
Београд: Контраст издаваштво, 2025.
13. ШЕКСПИР НИКАДА ОВО НИЈЕ РАДИО  
Чарлс Буковски  
Београд: ЛОМ, 2025.
14. ЛИМЕНИ ЛИЈЕС ЗА ЗАИМОВИЋ ЗЕЈНУ  
Мухарем Баздуљ  
Београд; Подгорица: Космос издаваштво; Нова књига, 2025.
15. КЊИГА О ПУТОВАЊУ  
ДУГОМ ДЕВЕДЕСЕТ ЈЕДАН ДАН  
Зоран Росић  
Младеновац: Друштво за афирмацију културе – Пресинг, 2025.
16. МОЈ КРАЈ  
Џон Гулд  
Кикинда; Нови Сад: Партизанска књига; Културни центар  
Новог Сада, 2025.
17. ЛЕПОТИЦЕ  
Инга Гаиле  
Кикинда: Партизанска књига, 2024.
18. СТРАСТИ  
Ги де Мопасан  
Београд: ЛОМ, 2021.

19. ФИЛОЗОФИЈА СЛОБОДЕ  
Николај Берђајев  
Београд: Логос, 2023.
20. ИКИГАИ У ЛЈУБАВИ:  
КАКО ВОЛЕТИ У ДОБА ИЗАЗОВА  
Кен Моги; Томас Леончини  
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
21. СМЕШНА ПРИЧА  
Емили Хенри  
Београд: Вулкан издаваштво, 2025.
22. МАНЕКИ-НЕКО:  
ЈАПАНСКА КЊИГА О СРЕЋНОЈ СУДБИНИ  
Нобуо Сузуки  
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
23. ПЛАВИ ЧАС  
Пола Холинс  
Београд: Вулкан издаваштво, 2025.
24. ДОБАР ЖИВОТ  
Роберт Волдингер; Марк Шулц  
Београд: Вулкан издаваштво, 2025.
25. ТРИ ЖЕЉЕ И ПРОКЛЕТСТВО  
Лаура Вуд  
Београд: Вулкан издаваштво, 2025.
26. САВРШЕНА НАДА  
Нора Робертс  
Београд: Вулкан издаваштво, 2025.
27. ЕФЕКАТ МАРКО  
Јуси Адлер Олсен  
Београд: Вулкан издаваштво, 2025.

## ПРЕПОРУЧУЈЕМО

1. Ђорђе Писарев; Мики Шепард: **ШЕХЕРЕЗАДА И ПОКРАДЕНО ПАМЋЕЊЕ: КОЛУМНЕ** / Нови Сад; Зрењанин: Агора, 2025.

Преузето са сајта:

<https://agoraknjige.rs/shop/djordje-pisarev-seherezada-i-pokradeno-pamcenje/>

*Књиге.*

*Видео сам их како су спавале. Једна до друге, у вечитом полумраку полице смештене између зидова, заувек. Тако смештене нису се много разликовале једна од друге, и нису обраћале пажњу на свакодневни живот који се одвијао у дворишту, где су шумеле гране као небо, бескрајно, лепо.*

*Књиге.*

*Један до другог, спојени заједничком судбином, пребивају Макробије, Ориген, Светоније и Френсис Бекон, Агрипа, Птоломеј, Плиније, Парацелзус, Јувенал и Хорације, Херодот и Овидије, Августин, Петроније Арбитер, новоплатоничари Порфирије, Симплиције и Олимпиодор, божански Апулеј, Филострат, Вергилије и Корнелије Тацит, Хесиод и Хомер, Калимахове химне, Платон, Плутарх и Теофраст, једна до друге Malleus Maleficarum и Соломонов кључ и Мојсијев мач, а сâм и непоновљив чека моју жељну руку рукопис Arcana Caestia Сведенборга.*

*Моје књиге... Лаку ноћ!*

Одломак из књиге

2. Јелена Ленголд: **ДИРАКОВА ЈЕДНАЧИНА** / Београд: Архипелаг, 2025.

Преузето са сајта: <https://www.arhipelag.rs/knjige/dirakova-jednacina/>

Јелена Ленголд у причама из књиге *Диракова једначина* мајсторски рашчарава стварност у којој живимо, стварност у којој смо живели и стварност којој ћемо тек гледати у лице.

Дванаест прича о љубави и свакодневици, о обичним и необичним животима, о сећањима на свет који је минуо, о свету који нам је пред очима и о свету који долази, о породици и одрастању, о разумевању и неразумевању, о искуству зрелог живота који полако измиче.

Приче које осећамо као део свог искуства. Ликови које доживљавамо као да их знамо.

*Живот је препун питања. И када једном на све њих добијете одговоре, онда је обично прекасно да било шта у вези с тим урадите.*

*...ја никад нисам била господар свог времена, време господари свима нама, не треба се заваравати у вези с тим, мада нигде и ни коме не журим...*

3. Петер Хандке: **ГУБИТАК СЛИКЕ ИЛИ ПЛАНИНОМ СИЈЕРА ДЕ ГРЕДОС** / Београд: Лагуна, 2025.

Преузето са сајта:

<https://laguna.rs/proizvodi/knjige/gubitak-slike-ili-planinom-sijera-de-gredos/>

У неком неодређеном тренутку 21. века моћна банкарка – истовремено обожавана и презрена, препозната и извиждана на аеродромима широм света – решава да ангажује писца из Манче да исприча њену животну причу. На путу ка аутору, који води преко Сијера де Гредоса, наилази на знакове необјављеног рата: ескадриле војних авиона, избеглице које се скривају у

необичним, импровизованим склоништима и градове чији становници показују бизарне психолошке трауме. Супротно очекивањима, ова краљица финансијског света има таленат који се не уклапа у корпоративну естетику: изузетну пријемчивост за слике, не оне филтриране и упаковане за масовну употребу, брендиране визије које нам испоручују медији, већ слике што израћају у покрету. Тако читаоци учествују у путовању јунакиње не кроз тривијалну идентификацију с њом, већ на уметничком нивоу: као да присуствујемо стварању жене која путује и света који се пред њом отвара.

У снажном контрасту с медијским сликама, овај роман путовања, који је истовремено суптилна сатира, али и Хандкеов уметнички манифест, нуди нам мноштво алтернативних слика – унутрашњих преписа трепераве, трансцендентне лепоте спољашњег света, који почињемо да назиремо кроз густу електронску маглу што га обавија.

„Хандкеова моћ запажања и привидно нехајан тон, у којем свака реч носи неопходну тежину, и даље подједнако хипнотишу... Његов љубопитљив поглед, избрушен временом и дисциплином, читаоцима поново отвара врата у свет препун чудесне и изненађујуће необичности.”

*New York Times Book Review*

„Уметничка снага језика Петера Хандкеа непревазиђена је међу савременим писцима.”

*Bookforum*

4. Захар Прилепин: **ПСИ И ДРУГИ ЉУДИ** / Београд: Службени гласник, 2024.

Преузето са сајта:

<https://www.slglasnik.com/e-prodavnica/proizvod/psi-i-drugi-ljudi/217343>

Главни ликови ове збирке приповедака су седам разноврсних паса, риђа мачка, папагај и бајни житељи села. Час урнебесно смешне, час помало тужне приче. Али и та туга је топла и људска. Ово је невероватно добра и нежна нарација о љубави и оданости. О нашој *малој браћи* која нам држе задивљујуће

лекције. О томе да је бол савладив, а живот – диван. Поготово са тако невероватним пријатељима. Књига је пуна хумора, туге и љубави према животу, наводи на размишљање о важности људских односа.

5. Роберт Ходел: **ИВО АНДРИЋ – ОЧИМА СТРАНАЦА** / Београд: Службени гласник, 2025.

Преузето са сајта:

<https://www.slglasnik.com/e-prodavnica/proizvod/ivo-andric-ocimastranca/220304>

Роберт Ходел (1959, Бутишолц), немачки слависта, компаратиста и преводилац родом је из Швајцарске. Студирао је славистику, етнологију и филозофију у Берну, Санкт Петербургу, Новом Саду и Прагу. Докторирао је са тезом о сказу код Николаја Љескова и Драгослава Михаиловића, а хабилитирао на прози Андреја Платонова.

Преводио је дела Момчила Настасијевића, Драгослава Михаиловића, Борисава Станковића и више савремених српских песника на немачки језик и објавио низ научних радова, монографија, приказа, антологија и компаратистичких прилога о српским и руским писцима. Од 1997. професор је на Институту за славистику Универзитета у Хамбургу.

Члан је Научног друштва *Лајбниц* из Берлина, инострани члан Српске академије наука и уметности и почасни члан Српског књижевног друштва, као и сарадник више међународних славистичких часописа, међу којима су и *Летопис Матице српске*, *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, *Нови израз* и *Русская литература*. Одликован је Златном медаљом за заслуге Републике Србије 2021. године.

•

„Андрић је *тежак* као олово, рече ми колега из Сарајева мислећи при томе на Андрићев дубоки скептицизам према човеку и напретку. Тај скептицизам се провлачи кроз његово дело од првих песама, па све до недовршеног романа *Омерпашиа Латас*. Када сам 80-их година прошлог века почео да читам Андрића, мислио сам тада да је тај скептицизам, који се храни цикличним обнављањем људског насиља, превазиђен, али је историја тај

оптимизам већ одавно превазишла и демантовала. Андрић је, поготово данас, поново једна опомена. У својим делима, у којима се често ради о обичајима, доминацији и моћи колектива и група, најчешће на етничко-религиозној основи, Андрић ипак истрајава и на одговорности појединца, који се како у добрим тако и у злим временима може понашати или ускогрудно и заслепљено, или пак часно и разумно. Овај Андрићев хуманизам није нешто спектакуларно, скоро да је скроман, али је прагматичан и реалан, као да је преузет из народне мудрости. У центру ове књиге су анализе и разумевање његових најважнијих дела, а осврнућемо се и на његову контроверзну рецепцију, на политички осетљива питања превођења, те компаративно и на лабилан модернички субјект и на мотив љубави.”

Роберт Ходел

6. Јан Груе: **ПОКУШАЈ УЗАЛУД** / Београд: Штрик, 2025.

Преузето са сајта: <https://strik.rs/knjige/pokusaj-uzalud/>

Магне и Сноре упознали су се на неком друштвеном догађају, као што се, уосталом, млади често упознају. Отада су нераздвојни: у средњој школи заједно су играли игрице, на факултету расправљали о књижевности. Сноре је добростојећи интелектуалац, помало сноб, помало несигуран, у снажној жељи да постане писац. Живи с оба родитеља, у лепој, великој кући. Магне живи с мајком, отац му је чувени писац – Сноре га непрестано критикује, али му се заправо диви, и помало завиди Магнеу. Након факултета ствари, као и код већине младих, не буду онакве каквим су их замишљали. Магне се запошљава на рецепцији хотела, са својом партнерком добија дете.

И биле би ово сасвим уобичајене животне приче, са сасвим уобичајеним животним проблемима, уобичајене љубави које се распламсају и угасе, с том разликом што ништа од онога што се дешава Снореу и Магнеу није уобичајено, зато што Сноре и Магне нимало нису уобичајени људи који воде уобичајене животе.

Још једна хвале вредна прича норвешке савремене књижевности. Јан Груе је фантастичан писац, вешт приповедач, талентован исказатељ мисли,

топао, емотиван, духовит. Можда дуго нисте прочитали роман који ће вас на овај начин потрести и натерати да се замислите над појмовима хуманост и цивилизација.

7. Иво Андрић: **МИ НЕ ЖИВИМО МИ СМО ЖИВОТ** / Београд: Vukotić media, 2025.

Преузето са сајта:

<https://vukoticmedia.rs/proizvod/mi-ne-zivimo-mi-smo-zivot/>

Књига пред читаоцем пружа увид у шест најранијих пишчевих бележница и рукописних снопова – које су се селиле из џепа његовог студентског капута, затвореничке кошуље, дипломатског фрака и на концу из радног стола у оставинску рукописну ризницу – сведочећи о различитим фазама пишчевог живота и делања. Уједно, белешке доносе јединствен поглед у интимни свет осетљивог човека и великог уметника речи.

Андрићеве ране бележнице пружају увид у лични и уметнички развој младог сиромашног студента из рубне провинције Монархије, Босне, који је на крхким плећима носио део терета Сарајевског атентата.

Андрићево исписивање бележница извире из уобичајеног манира писаца да током многоструког и вишеврсног књижевног рада води једну врсту дневника о уметничком стварању, о читању других аутора и дијалогу са њима, уз бележење планова и скица за своје замисли, аутобиографских записа путописних и мемоарских црта, сентенци, народних мудрости, лирских записа, остављајући самосвојно сведочанство о менама у уметничком бићу на књижевном путу и о себи као човеку у свету.

Ова књига представља посебан догађај у проучавању и представљању Андрићевог дела јер су после више од четири деценије, у оквиру једне књиге пред читаоцем готово непознате Андрићеве бележнице.

8. Матија Бећковић: **МАЈКА ЗОРКА** / Београд: Vukotić media, 2025.

Преузето са сајта: <https://vukoticmedia.rs/proizvod/majka-zorka/>

Први пут највећи српски живи песник пише прозно дело. И то аутобиографију!

Кроз *Дневник* своје мајке, којим почиње ова књига, а који је ова храбра жена писала у време робије као супруга четничког вође, Матија Бећковић нам је подарио необично сведочанство једног времена. Уз *Дневник*, Мајка Зорка оставила је свом сину Матији и *Тужни роман* у којем је описала свој живот са троје деце, сирочића, који никад нису престали да чекају оца који нема ни гроб. Ова драматична исповест је у оригиналном облику такође део овог необичног дела.

И напokon, Матија Бећковић, надовезујући се на мајчина казивања, први пут пише о свом животу, одрастању и школовању, патњи за оцем и мајчиној тешкој борби за живот своје деце.

У књизи су и први пут објављене фотографије и песме.

9. Емануел Тод: **ПОРАЗ ЗАПАДА** / Лозница: Карпос, 2025.

Преузето са сајта: <https://karposbooks.rs/shop/novo/poraz-zapada-emanuel-tod>

Распад Совјетског Савеза поново је покренуо ток историје. Русију је гурнуо у узаврелу кризу, али је, још важније, оставио за собом глобални вакуум у који је увучена Америка – и сама већ начета кризом још од 1980-их година. Тада је отпочео парадоксалан процес: освајачко ширење Запада, који је у својој суштини већ био у фази пропадања.

Нестанак протестантског духа поступно је водио Америку од неолиберализма ка нихилизму, а Велику Британију од финансијализације економије до губитка смисла за хумор.

У периоду између 2016. и 2022. године, западни нихилизам спојио се с украјинским, који је изникao из распаднутог совјетског простора. Удружени,

НАТО и Украјина наишли су на стабилизовану Русију, поново силу, сада конзервативну – и као такву привлачну оном делу света који одбија да прати Запад у његовом авантуризму. Руско руководство одлучило је да повуче црту: напало је Украјину и тиме се сукобило са НАТО-ом.

Ослањајући се на увиде из социологије религије, критичке економије и антропологије, Емануел Тод нас води кроз стварни свет – од Русије до Украјине, од некадашњих народних демократија до данашње Немачке, од Велике Британије до Скандинавије и Сједињених Држава – не заборављајући притом ни остатак света, чија се одлука испоставља пресудном за исход овог рата.

Књига је изазвала велико интересовање у Француској, а већ је преведена и на више од 10 језика.

„Слање у Украјину војног материјала, али не и људи, добро се уклапа у логику глобализације. Најпре смо тражили да нам радници у земљама ниских плата производе оно што нам је било потребно; потом смо тражили да нам једна земља јефтино ратује. Људско тело у Украјини није скупо... *Wall Street Journal*, који се углавном занима за економију, први је скренуо пажњу на број ампутираца у Украјини – између 20.000 и 50.000 – који су удове серијски губили у самоубилачкој контраофанзиви у лето 2023. Захваљујући овим телесним оштећењима, живнула је индустрија протеза у Немачкој.”

Емануел Тод

Емануел Тод (1951) је историчар, антрополог и социолог при Националном институту за демографска истраживања (INED) у Паризу. Након студија у Паризу, докторирао је на Тринити колеџу у Кембриџу. Тодова истраживања баве се разноликим породичним структурама широм света и њиховом повезаношћу с веровањима, идеологијама, политичким системима и историјским догађајима, под утицајем историјске школе *Анали*. Ширу пажњу привукао је још 1976. књигом *Коначан пад: Огледи о распаду совјетске сфере* (*La chute finale: Essais sur la décomposition de la sphère Soviétique*), у којој је, као један од првих друштвених научника, предвидео распад Совјетског Савеза. У књизи *После империје. Есеј о распаду америчког система* (*Après*

*l'Empire: Essai sur la décomposition du système américain*, 2001, српски превод у издању Паидеје, 2006) Емануел Тод тврди да су САД исцрпле своју улогу једине светске суперсиле и да остатак света убрзано улази у модерност, брже него што се некада мислило.

10. Теодор Адорно: **ВАСПИТАЊЕ ЗА ЗРЕЛОСТ: ПРЕДАВАЊА И РАЗГОВОРИ СА ХЕЛМУТОМ БЕКЕРОМ 1959–1969** / Лозница: Карпос, 2025.

Преузето са сајта:

<https://karposbooks.rs/shop/supplementa/vaspitanje-za-zrelostpredavanja-i-razgovori-sa-hellmutom-beckerom-1959-1969-theodor-w-adorno>

„Деварваризација човечанства је непосредни предуслов преживљавања. Томе мора да служи школа, ма колико њено подручје и њене могућности били ограничени, а за то јој је потребно ослобађање од табуа под чијим притиском се репродукује варварство. Патос данашње школе, њена морална збиља јесте да усред постојећег стања само она, ако је тога свесна, може непосредно да ради на деварваризацији човечанства. Кад кажем варварство не мислим на Битлсе, мада њихов култ спада ту, него на оно крајње: сулуду предрасуду, угњетавање, геноцид и тортуру; о томе не сме бити двоумљења. У свету како он тренутно изгледа, у коме барем привремено на видуку нема далекосежнијих могућности, пре свега је на школи да се томе супротстави. Због тога је, упркос свим теоретско-друштвеним противаргументима, изузетно важно за друштво да школа испуњава свој задатак и у томе помогне, да постане свесна судбоносног наслеђа представа којима је оптерећена.”

*Табуи учитељског позива (1965)*

„Та слика строгог васпитања, у коју можда многи не размишљајући верују, потпуно је наопака. Представа да се мушкост састоји у томе да се поднесе што је могуће више, одавно је постала лажна слика мазохизма који се – како је психологија објаснила – врло лако удружује са садизмом. Хваљена

чврстина коју васпитањем треба стећи, значи једноставно равнодушност према болу. Притом се чак и не прави строга разлика између свог и туђег бола. Ко је строг према себи, стиче право да буде строг и према другима и свети се за бол који је осећао, а није смео да покаже, који је морао да потисне. Човек мора постати свестан тог механизма, исто као што се мора захтевати васпитање које неће, као некада, још награђивати бол и способност да се издржи бол. Другим речима: васпитање би морало за озбиљно да узме мисао која филозофији никако није страна: да не ваља потискивати страх. Када се страх не потискује, када човек себи допусти да осећа онолико страха колико га ова реалност заслужује, вероватно ће управо тако нестати много од оног разарајућег ефекта несвесног и потиснутог страха.”

*Васпитање након Аушвица (1966)*

*Васпитање за зрелост* Теодора Адорна (1903–1969) садржи предавања и разговоре, махом о образовању, васпитању и телевизији, који су емитовани на радио-станици *Hessischer Rundfunk* од 1959. до 1969. године. Они показују једног другог Адорна који се разликује од оног из већине његових књига: овде делује непосредније, комуникативније и разумљивије. Такође, ови текстови наводе читаоца, као некада слушаоца, да размишља с њим и, најзад, да размишља сам.

7

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА**

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ  
ЗА МАЈ 2026. ГОДИНЕ**

1. ЦРНА НОЋ НАДА МНОМ И ЗВЕЗДАНО НЕБО У МЕНИ  
Иван Токин  
Београд: Лагуна, 2025.
2. ЛЈУБАВ  
Елиф Шафак  
Београд: Чигоја штампа, 2012.
3. ПРЕЉУБА  
Пауло Коелњо  
Београд: Лагуна, 2014.
4. РУСКИ КОНЗУЛ  
Вук Драшковић  
Београд: Лагуна, 2025.
5. РАНИ ЈАДИ: ЗА ДЕЦУ И ОСЕТЉИВЕ  
Данило Киш  
Београд: Архипелаг, 2018.
6. МАЧИЈЕ ОКО  
Маргарет Атвуд  
Београд: Лагуна, 2003.
7. МРАЧНА КЋИ  
Елена Феранте  
Београд: ВООКА, 2019.
8. ЛУКЕ: ПУТОПИСИ  
Владимир Пиштало  
Нови Сад; Зрењанин: Агора, 2025.
9. О ЛЕПОТИ  
Зејди Смит  
Београд: ВООКА, 2025.
10. ЖИВОТ ТЕ, ПОНЕКАД, ЗАДЕСИ  
Лоренцо Мароне  
Београд: Дерета, 2025.

## РЕДАКЦИЈА

Главни и одговорни уредник: Јелена Катана, начелник Одељења  
jelena.katana@uzzpro.gov.rs

Технички уредник: Јелена Васиљевић

Сарадници: Смиљана Павков  
Лепосава Милановић  
Гордан Горуновић  
Дејан Станојловић  
Радмила Тубин Михајловић  
Оливера Кнежевић  
Светлана Вулић

Лектура: Јелена Васиљевић

Коректура: Иван Комаров

Компјутерска обрада:

**Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове**

Техничка подршка:

Радинка Мићовић

ШТАМПА:

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

Београд, Немањина 22–26